

H. vic. 2. Hlms

125
DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
INDOLE, AVCTORITATE, NVMEROQVE
CONCILIORVM
OECVMENICORVM,

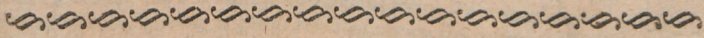
1753

Be

P. 12.

QVAM
PRAESIDE
VIRO SVMME VENERABILI, EXCELLENTISSIMO
AC DOCTISSIMO,
SIGISM. IACOBO BAVMGARTEN,
S. S. THEOL. DOCT. EIVSDEMQUE PROF. PVBL. ORDIN.
SEMINARII THEOL. DIRECTORE, MENSAR. REG. EPHORO
ET ACAD. SCIENT. REG. BEROLIN. SOCIO,
PATRONO SVO AC PRAECEPTORE
PIETATE MAXIMA AETATEM DEVENERANDO,
ERYDITORVM SVBMITTIT EXAMINI
AVCTOR DEFENDENS
CHRISTIANVS GOTTLIEB LIEBERKVHN,
POTSDAMIENSIS, S. S. THEOL. CVLT.

DIE XXIII NOVEMBER. A. R. S. c10 Idccliii.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
PRELO IO. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

SECTIO PRIOR, EAQVE THETICA.

Σύνοψις.

- I. *Indoles conciliorum oecumenicorum.*
- a) *Significatio concilii.* §. I.
  - b) *Divisio.* §. II.
  - c) *Oecumenici definitio.* §. III.
  - d) *Auctor summus.* §. IIII.
  - e) *Ius conuocandi magistratui politico competit.* §. V—VIII.
  - f) *Praefes ecclesiasticus.* §. VIII.
  - g) *Subiectum.* §. X. *sunt etiam Laici.* §. XI.
  - h) *Obiectum.* aa) *personale.* §. XII. bb) *reale.* §. XIII. XIII.
  - i) *Forma.* §. XV. *Speciatim norma est sacra scriptura.* §. XVI. XVII.
  - l) *Finis* aa) *positiue.* §. XVIII. bb) *negatiue.* §. XVIII. *et inde pendens necessitas.* §. XX.
- m) *Criteria.* §. XXI.
- II. *Auctoritas tribuenda Concilii oecumenicis.*
- a) *Verum?* §. XXII.
  - b) *Quaenam?*
    - a) *negatiue, non infallibilis.* §. XXIII—XXVI.
    - b) *positiue, respectiua vel*
      - N) *interna.* §. XXVII. *vel*
      - Ξ) *externa.* §. XXVIII.
- III. *Numerus.*
- a) *opinio prima.* §. XXVIII.
  - b) *altera.* §. XXX. *Receso conciliorum vere oecumenicorum.* §. XXXI—XXXVI.
  - c) *tertia.* §. XXXVII.

§. I.

trum a *conciendo*, an a *concalando*, an potius a *conuendis ciliis* sic dicta fuerint *concilia*, grammatici videant. Quemcunque conuentum olim Romani appellarunt *concilium*, immo ipsas *nundinas*. Hinc factum, vt et postea sic denominati sunt conuentus ad consilia varii generis ineunda instituti, quare etiam hodie adhuc ita vocantur *academiarum Professores congregati*. Plerumque tamen a recentioribus scriptoribus eo vsurpatur sensu *concilium*, quo nos nunc illud cupimus accipi, scilicet, vt designet *conuentum ecclesiasticum, in quo de rebus ad verum Dei cultum spectantibus, constituitur, quem Graeci σύνοδος siue συνέλευσις* vocare solebant.

A.

§. II.

Dissertatio de indole, auctoritate

§. II.

Diuiduntur concilia in *uniuersalia* (*oecumenica, generalia*) et *particularia*. Haec quidem rursus dispescuntur in *dioecesiana, prouincialia* et *nationalia*. Illa sunt, vbi conuocantur ab episcopo clerici, qui ab eius pendent moderamine. Ista dantur, si ex integra prouincia archiepiscopus accessit episcopos, iisque praesidet. Haec vero, si ex integro quodam regno episcopi atque archiepiscopi sub moderamine Patriarchae, aut alius superioris episcopi conveniunt et res sacras ordinant. Vtrum haec probandae descriptiones sint, ex §. V. sqq. erit colligendum.

§. III.

Concilia oecumenica, de quibus nobis nunc tantum erit sermo, ea intelligimus; quorum decreta *primaria ad salutem totius ecclesiae christianae spectant, eamque obligant*.

Ne res controversas in definitione iam supponere sit necessarium, contenti sumus nominalis, vsque dum ex demonstratis veras possimus notas deriuare.

Concilium *uniuersale* plane eo sensu non dicitur, ac si omnes episcopi conuenerint; alias enim nullam daretur, quia id nunquam accidit. Igitur eam ob causam potius sic vocanda sunt, ob quam Iureconsulti distinguunt inter ius *uniuersale* et *particulare*; illud ita denominantes, quia ad omnes spectat homines. Quod autem ad illud *oecumenicum* attinet, a graece *oikoumenē* descendit, quod integram tellurem significat, quoad habitari potest. Postea etiam Romani quasi *κατ' ἐξουσίαν* appellarunt ita imperium suum, quo sensu etiam haec vox Luc. II, 1. usurpatur. Dicebatur ideo Imperator Romanus Dominus *τῆς οἰκουμένης*, cuius erat cogere concilia oecumenica, de quo sic dicta sunt. Hanc deriuationem affirmat *Cedrenus* ea sic vocata dicens, quoniam ab Imperatoribus *τῆς οἰκουμένης βασιλεῶν* indicta fuerint. Eadem significatione episcopus Romanus *Bonifacius* titulum Oecumenici a Phoca Imperatore rogando impetrauit. Interea tamen concilii oecumenici denominatione saepius alio sensu ponitur. Intelligunt interdum veteres eo concilium, cui plurimi *τῆς οἰκουμένης* episcopi interfuerunt; (quo respectu proprie opponitur *particulari*): aut quod ab imperatore conuocatum est, quae notae licet ad concilium proprie oecumenicum pertineant, §. XXI, sciuntiae tamen non sufficiant. Etiam ea ita vocantur concilia, quibus quinque Patriarchae adfuerunt. Nos vero semper sensu strictissimo synodum *uniuersalem* accipimus, eo scilicet, quem modo exposuimus. Hinc *Anastasius Bibliothecarius* in praef. ad Synod. VIII. *ideo*, inquit, *eum dici oecumenicam, quia catholica fides in ea et sanctae leges, quae non solum a sacerdotibus, sed*

et ab universis Christianis coli debent. Et novell. CXXXI. c. 1. dicitur: Sancimus igitur vicem legum obtrivere sanctas ecclesiasticas regulas, quae a sanctis quatuor conciliis expressae sunt. Conf. etiam Iuris canon. Decretal. XVII. c. 2. seqq. Definitionem quoque datam accipiunt ut genuinam omnes christiani, licet non generatim criteris inde derivatis (§. XXI.) adimplentur.

§. III.

Auctorem ac summum synodorum generalium Praesidem Deum ipsum merito agnoscimus. Licet enim in sacris pandectis nulla peculiaris ac diserta exstet huius rei constitutio, tamen ex impulsu spiritus sancti primum concilium apostolicum Act. XV. congregatum est. Dedit etiam mandatum iis, quibus ecclesiae salus curae cordique debet esse, ut eam, quo modo cunque fieri posset, promovere studerent. Ipse etiam pollicitus est, se in eorum fore medio, qui in honorem ipsius conveniri sint. Matth. XVIII. 20. Quapropter etiam, qui pio animo concilia frequentant, praesentiam diuinam subsidiumque sibi polliceri possunt.

§. V.

Indicendi atque congregandi ius, cui simul coniuncta est confirmatio decretorum, magistratui politico, eique inter Christianos summo competit, qui est imperator Romanus, pristinis temporibus, quibus coacta sunt oecumenica concilia, omnes fere christianos in sua habens potestate. Consistit autem hoc ius, ut facile potest perspicui, in eo, ut episcopis omnibus publice declaretur tempus et locus concilii concelebrandi, inque convenire iubeantur; ut ipse convocator externa omnia dirigat, et postea, si digna fuerint, decreta rati habeat, quo externa auctoritas conciliis oecumenicis tribuitur.

§. VI.

Hanc nostratum opinionem sequentibus stabilimus argumentis. *Primo* cuicumque homini officium parendi magistratus politici verbi inculcat qua ius naturale, qua sacrae scripturae. Nemini autem congregare licet quosdam, nisi iustum ipsi competat simul dominium, quod solius magistratus est politici, in hunc finem semel constitutum. Idem sat luculenter paginae testantur sacrae. *Paulus Rom. XIII. 4. quemque hominem subesse iubet magistratui*, nec vllum excipit, vti etiam *Col. III. 3. et I Tim. II. 2.* Quorsum etiam spectant *Apoec. III. 7. 8. et Pl. CXVIII. 19.* Idem exemplo suo confirmarunt Apostoli omnes,

omnes, et maxime sanctissimus noster redemptor. *Paulus* AÆ. XXV, 10. prouocauit ad imperatorem, vt ab eo iudicaretur, nec se villo modo saeculari potestate vnuquam voluit subducere. Vtuit itidem disertis verbis *Petrus* clericos operam dare, vt sibi subiiciant populum 1 Petr. V, 3. Ex his omnibus satisdum apparet, clericos etiam subiectos esse debere magistratui politico. Propius autem ex ipsis V. Test. exemplis nostram opinionem probare quimus, vbi ius cogendi sacerdotes, legitime sibi semper sumserunt Duces, Iudices aut Reges, minime autem summus Dei sacerdos. Sic Exodi XXXII, 20. omnes filios Leui congregauit *Moses* idololatriae ab Israelitis commissae gratia. Idem successor eius fecit *Iosua* cap. vlt. *Dauid* etiam Leuitas congregauit 1 Paral. XVI. (XV.) 4. vt arcam foederis deportarent. Idem de *Iehiskia* legitur, qui secundum 2 Paral. XXXI, 4. coegit Leuitas, quum Dei cultum per maiores contaminatum atque corruptum reformare ipsi animus esset. Saeculari itaque iudicio parere clericos oportet, iudemque ab eo, non a ficto proprio magistratu conuocandi sunt.

§. VII.

Deinde etiam obligatur ipse magistratus politicus iure diuino ad conuocandum, si res postulat, generale concilium; nulli alii tunc autem competit, nisi remotius et instrumenti loco, quod libenter largimur. Prius autem probamus ex officio, quo tenetur ad augendum Christi regnum magistratus, et ad ea remouenda, quae saluti eiusdem ponunt remoras. Hoc tam generatim obstringit eum, ob praecipua in paginis sacris hac de re lata, quibus quisque, quantum in ipso est, Regno Christi tenetur prodesse, quam in specie disertis sacrae scripturae locis, quorum quaedam citasse sufficiat. *Esaiæ* XXXIX, 23. *Nutritii ecclesiae sunt principes*; ideoque omnino eorum est sacra promouere, et quauis data occasione obftaculis praeuenire. *Psalmo* pariter secundo, v. 9. expresse praecipitur Regibus, vt in timore Domino seruiant, filium (i. e. Christum eiusque regnum) osculentur, ex quo dubio procul colligi potest, eorum esse regnum gratiae adaugere. Quare etiam ne excipiendi quidem sunt ab hoc officio, si christianae religionis sint aduersarii. Idem tamen quoque *Psalmo* XXIII, versibus vltimis ita canit *Dauid*: *Exaltate portas et dilatate ianuas in mundo, vt Rex intret gloriae*, vbi ab exegetis per portas et ianuas magistratus politicus intelligitur. Hic enim sub portis solebat conuenire, atque simul reipublicae porta, ob tutelam debitam vocari potest. Eodem etiam sensu LXX.

LXX. interpretati sunt locum. Vide Pl. XCVIII, 9. vbi similis occurrit metaphora. Rex gloriae autem ad Christum spectat, qui magistratus ope gloriosum introitum in animos habere cupit humanos.

Pariter huc V. T. exempla referenda sunt, de quibus constat, quod ipse magistratus officio sibi duxerit, rebus etiam ecclesiasticis praeesse. Quorsum exempla superiori paragrapho allegata referenda sunt, vt et alia multa v.g. *Davidis* a Reg. XI, 7. de ordine ecclesiastico canonem constituentis, *Salomonis*, qui in templo aedificando plurima ad sacra pertinentia ipse ordinauit, cet.

§. VIII.

Tertio ex vnanimi consensu et praxi totius ecclesiae antiquae nostram probamus sententiam. Conuocauerunt enim imperatores omnia oecumenica concilia, vt historia ecclesiastica extra omnem ponit dubitationem. NICAENVM a CONSTANTINO MAGNO, CONSTANTINOPOLITANVM I. a THEodosio M. EPHESINVM a THEodosio II. consentiente VALENTINIANO, cet. conuocatum est, et nemo sanus fuit tunc temporis, qui hoc ius iis non merito conuenire somniasset. Ipse LEO Pontifex ad Constantinum Pogonatum Epistolam dedit his verbis: *Vniuersalis sexta synodus, quam nutu Dei vestra clementia sedulo conuocauit.* Hieronymus aduersus Ruffinum ideo synodum quamdam damnat, quia eam non conuocauerit Caesar. Ipsum Carolum V, quum de indicendo concilio Tridentino ageretur, multi episcopi romani, ne dicam de protestantibus, pro iusto conuocatore declararunt. Plurima eiusmodi testimonia, quorsum etiam sententia Gallicanae ecclesiae pertinet, breuitatis causa omittimus, quae allegat *Iosua Arnd in Lexico Antiquitat. ecclesiastic. p. 267. sqq.*

Verum est, nec praxin ecclesiae veritatem comprobare, nec nos apte esse acturos, si hoc argumentum pro positio venditari cuperemus. Viciosum enim insuper committeremus circulum, quia oecumenica auctoritas ex parte deinde etiam ex conuocatione imperatoris deriuanda erit. Attamen κατ' ἀνθρώπων eo optime hoc loco vti licet, quum aduersarii omnia ista concilia pro vere oecumenicis habeant, quae nostri ita appellant, atque auctoritatem ecclesiae simul faciant maximam.

§. VIII.

Multum sane a conuocatore differt praeses, cuius est proponere veritates controuersas, adhortari ad virtutes necessarias exercendas, et vota demum colligere. Hic clericus esse debet, aut a membris concilii

cilli eligendus, aut quod satius est ac tutius, ab Imperatore constituendus. Propter meliorem ordinem hic adest, licet maxima non vigeat necessitas, semper Praesidem constitui ecclesiasticum. Nihil etiam, si alias idoneus est huic fungendo muneri, refert, si non summa forsitan auctoritate prae aliis gaudet episcopis. Multo magis itaque nullo modo demonstrari potest, episcopum Romanum summum solum hoc officio esse dignum. Pristinis temporibus, quum non adeo per ipsum corrupta esset ecclesia, eum legitime hoc respectu potuisse praesidere conciliis oecumenicis, concedimus. Nec enim semper quidem vni hoc munus dumtaxat assignatum est, dum vere etiam plures praesidere possint, praesertim, si negotiorum copia id exigere videatur. Nulla autem Pontifici Romano comperit auctoritas maior ac alii cuique episcopo, quod satis luculenter nostratum plurimi docuere. Inde autem sequitur nullam adesse rationem veram, quare peculiare ius ipsi conveniat. Indubie etiam multa testantur conciliorum oecumenicorum exempla contra falsam hanc arrogationem. In concilio *Nicaeno* enim fuit praeses *MOSIUS* episcopus *Cordubensis*. In *Constantinopolitano I.* *NECTARIUS* episcopus loci, cet. *Constantinopolitano II.* nec ipse Romanus episcopus interfuit, nec per legatos: vbi certum est, eum praesidere non potuisse.

Quae nunc de Pontificibus Romanis diximus, praesertim autem quod praesidere poterint, de pristinis valere tantum temporibus, facile est videre. Quum enim hodie gravissimos errores foueant promoueantque, quumque in ipsorum solummodo verba iurare cupiant, et sacram scripturam vnicum conciliorum oecumenicorum fundamentum penitus negligant, eos hoc munere non legitime amplius fungi posse, quis non perspicit?

§. X.

Porro erit efficiendum, quorum sit in conciliis oecumenicis vota dare, et de veritate decidenda disputare. Praecipue hoc pertinet ad clericos superiores, quos vocarunt episcopos, et quidem ad omnes totius ecclesiae, quo repraesentari possit integra eo melius christiana ecclesia. Hoc tamen caute explicandum. Nulla alia si foret synodus oecumenica, quam in qua totius orbis episcopi conuenissent, nulla certo daretur. Verum desideramus, vt dumtaxat omnibus indicatur concilium, et libertas eorum cuique tribuatur adueniendi. Hinc nisi impediatur legitime, omnium est, se ad concilium generale recipiendi

endi officium, quo perspicatur, vtrum verae sententiae calculum suum adiciant ecclesiae singula membra, an faueant erroribus. Hinc tenetur magistratus politicus, qui conuocat synodum vniuersalem, vt earum prouinciaram clericos, quae sui non sunt iuris, conueniendo cum earum Domino ad concilium curet mittendos. Ipsi autem clerici obligantur venire et tunc, si ab hoc non iubentur; legitime tamen excusandi, si id verat, quod verendum tamen haud ferme olim fuit. Illud autem saepe factum est, vbi inter se imperatores post diuisum imperium Romanum conuenerunt, vti Concilium Ephesinum a Theodosio II. consentiente Valentiniano est coactum.

§. XI.

Quamuis autem praecipue ad clericos superiores pertineat, suffragiis dandis veritatem disputare propositam; minime tamen soli sunt, quibus hoc ius competit. Non enim abarcendi sunt clerici inferiores et laici, dummodo virtutibus ad suffragia ferenda necessariis polleant, et eruditione, prudentia ac pietate idonei ad veritates diuinas ponderandas reddantur. Minime tamen, iis aequae hoc ius competere ac episcopis, contendimus, nec postulamus, vt necessario eorum quidam adfint, dummodo iis libertas suffragia proferendi non recusetur. Hanc vero iis concedendam esse comprobamus *primo* ex facultate sufficiente regenerantium ad diuinas examinandas veritates. Hi enim tali gaudent virtute omnes, siue clerici sint, siue Laici. *Paulus admonet Corinthios* epist. I. c. X, 15. *Probate, quod loquor vosmet ipsi.* Generatim idem omnibus inculcat fidelibus I Ioh. III, 1. Cuiusque autem Deus quamdam largitur facultatem ea legitime data vti potest occasione. *Deinde* vero hoc ab exemplo concilii Apostolorum probamus, quod in rebus plurimis, pro norma conciliorum omnium accipi solet et debet. Vere autem interfuisse alios etiam, ac Apostolos ex Acto. XV. v. 6. et 22. 23. in apriuo ponitur, praesertim si versus 28. confertur, vbi illud *nobis visum est*, per versus 22. explicatur. His etiam addimus veterum testimonia. Modum celebrandi concilia describens *ISIDORVS de concil.* *Deinde ait, ingrediantur Laici, qui electione coniugali concilio interesse meruerunt.* De Chalcedonensi concilio testatur *NICEPHORVS* Laicos interfuisse, quod pariter *EVSEBIVS* facit de *niceno.* *NICOLAVS Pontifex* in epist. ad *MICHAHEM imperatorem* agnoscit Laicos interesse posse concilio vniuersali, licet de particularibus id neget. Plura testimonia breuitatis causa sicco pede transimus.

§. XII.

§. XII.

Quod ad eos attinet, quorum ergo celebranda sunt concilia generalia, illi aut sunt, qui in fundamentali doctrina errarunt, aut ob dubia quaedam saltem in utramque vacillant partem. Facile potest deregere, utrosque saepe coniunctos esse. Si enim quis in errores incidit, facile alios admonitionibus et speciosis argumentis eo reducere potest, ut, nisi penitus ipsi succenturientur, tamen dubitare incipiant. Dubia vero si primo oriuntur, nec rite iis praeventur, facile penitus in contrariam partem nos ducere possunt. Idem docet experientia. Ex fine autem oecumenicorum conciliorum facile perspicitur, quippe qui ad confirmationem orthodoxae doctrinae spectat, eiusmodi homines eos esse, contra quos veritatem tueri deceat. Concilium itaque, contra homines, qui e. gr. a principatu siue munere quodam ob alia facinora remouentur, oecumenicum minime potest vocari, quia ad ecclesiam vniuersam nullo modo spectat. (§. III.)

§. XIII.

De qua in vniuersalibus synodis agendum est, doctrina itidem ad primos salutis christianae nexus ut spectet, poscimus. Interea, haec dum affirmamus, ad proximum finem conciliorum nos hoc referre dumtaxat, monendum videtur. Occasione enim data et res leuiore, si fieri commode potest, dispungi posse, largimur. Prius autem ex ipsa conciliorum definitione probamus. Quae enim ordini salutis diuinitus constituto non contrariantur, merito humano relinqui possunt arbitrio, nisi politica aut naturalia sint praecepta, quae nihil ad concilia vniuersalia. Horum vero primaria decreta ad integram spectant ecclesiam; (§. III.) ergo res ad fundamentum fidei minime pertinentes haud obiectum primum esse possunt conciliorum oecumenicorum. Huius indolis sunt omnes ritus et caerimoniae ecclesiasticae, quae ne quidem ob temporis, loci, aliarumque, quae circumstant, rerum, conditionem vniuersales saepius esse possunt. In his enim ipsi cuiusque regionis principi licet certi quid constituere, ne nimia diuersitate offendatur plebs. Eiusmodi fere fuit indolis v. gr. tempus paschatis in concilio oecumenico primo definitum. Satis fuisset, si, ut tolleretur nimia varietas, certi aliquid constituisset imperator; sed commoda occasione data in concilio hoc tempus determinari iussit. Haec ergo constitutio ideo tantum proprie seruanda est, quia magistratus auctoritate pollet, non ob concilium oecumenicum. Hinc etiam

etiam ad firmandam nostram sententiam addi licet, quod eiusmodi quaestiones indignae sint, propter quas tot itinera atque difficultates suscipiantur, quae in vniuersali synodo necessariae sunt; quum multis aliis rationibus dispungi queant, si necessarium fuerit.

§. XIII.

Ipsa autem, de qua disputatur veritas fundamentalis sit controversa, ita ut intra ecclesiam de ea orta sint dubia, aut sententiae penitus heterodoxae, ob quas necessarium est, veram et in paginis sacris fundatam opinionem explicare et confirmare, ne ipsa hunc in modum detrimentum veritas capiat. Haec comprobatione vix indiget assertio. Vindicatae enim veritatis quum sint finis conciliorum oecumenicorum, sequitur, ut veritas ipsa antea vel grauius, vel leuius sit turbata. Operam insuper oleumque perdituri essent, veritatem indubiam confirmaturi, quippe quae nec explicatione eger, nec vindictis.

§. XV.

De modo disputandi dogmata controuersa non particularem a-mussim conciliis vniuersalibus exhibent paginae sacrae; quaeque hac in re determinari possunt, ex modo generali, quo tuenda est veritas, sunt deriuanda. Duo praesertim vitanda sunt extrema. Vnum, quo sole-mus nimia seueritate in eos, qui nobiscum non faciunt inuichi, et ea, quae ad firmandam suam sententiam in aciem producunt, ne audienda quidem putare. Alterum vero in eo consistit, si nimis incurri sumus, et concedimus multa errantibus, ob pacis studium saepius non ex mala mente profectum, quo autem ipsa offenditur veritas sanctissime semper vindicanda. Vtramque regulam neglexerunt synodi quaedam, quae ab aliis vniuersales vocantur, in primis vero priorem. Sed ad ea ut progrediamur, quae videntur generi huic subesse, monemus primo, ut explicetur ipsa controuersa et vtraque parte limiteretur, quod praesertim in sermone maxime exigitur. Tunc audiendum, quid singuli proferant, et explorandum, quanti ponderis quaeque sint, quae ad corroborandam suam adiciunt sententiam. Plane autem non ad copiam suffragiorum respiciendum est, quia multitudo eorum, qui postea denique veritas ipsa satis elucescat remoueri potest sententia contraria, et indicari, eam nec conformem esse foliis sacris, nec naturae lumini. Hoc sententiam alterius *damnare* vocamus. Quod, qui

in malam partem explicant, perperam agunt. Explorandum est denique, quinam veram amplectantur opinionem, quod praesertim in Clericis necessarium, ut sciat, cui fidat ecclesia, quod subscribendo satis apte fieri potest. Vbi tamen cauendum, ne dubiis et ambiguis verbis id fiat, sicuti formula ista, quam quidam subscribendo adhibere voluerunt; *quoad respondent cum sacra scriptura*, sic enim erroribus grauissimis etiam subscribere possemus. Idem fecerunt ARIANI quidam decretis NICAENI I concilii subscribentes, *Christum patri esse $\mu\omega\nu$* , intelligentes *ὁμοούσιον*.

Quos hac in re et in aliis canones praescribere videmur conciliis oecumenicis, non ea intentione facimus, ac si hodie adhuc expectemus eiusmodi synodum, sed ut explorare possimus, quaenam concilia rite celebrata fuerint, nec ne. Ad modum enim externum quod attinet, et ritus seruandos, arbitrio id conuocatoris merito relinquendum est. Historice de his scripserunt ISIDORVS *de Conciliis*. EDMUNDVS RICHERIUS *in historia conc. general.* IO. ARND *Lexico ecclesiastico, cet.* Quod a nobis non est expectandum.

§. XVI.

Speciatim ad modum celebrandorum conciliorum generalium referendum est in primis, quod ad decidenda atque exploranda dogmata in omnibus *paginae sacrae* adhibendae sint obrusae loco, ita ut nullo modo ab earum praescriptis sit recedendum. Scriptores memoriae reliquisse scimus, in concilio Nicaeno semper eas ad manus fuisse, ut quomodo cunque data occasione possent consuli, quod etiam in ceteris magna veri similitudine sic factum est, licet non diserta exstet huius rei mentio. Istum interea usum externum non videlicet summe necessarium postulamus, licet per se maxime sit laudandus. Id dumtaxat potius requirimus, ut nihil aliud in fundamentali doctrina docuerint concilia, quam quae ex sacris litteris probari possunt; alias oecumenica auctoritate plane sunt destituta. Ob errores tamen leuiiores humanum testantes, inque salutis ordinem non influentes, quales sunt *exegetici, historici, cet.* auctoritatem vniuersalem conciliis, quae de cetero ea non indigna sunt, minime denegare est animus, quum vbique nostrates semper, concilia omnia falli posse, libenter concedant. Nec, si vel quidam eos amplecterentur, iis id nocere posset quoad veram doctrinam; quum tamen nos ipsi primariis tantum decretis, ad fidem spectantibus auctoritatem tribuerimus (§. III.). Horum prius si efficietur, nullam scilicet dari aliam normam, ac sacram scripturam in concili-

conciliis vniuersalibus adhibendam, prono fluet alueo, nulli vnquam licere homini, noua quaedam fingere dogmata, eaque pro orthodoxis venditare eo sensu, quia in synodis vniuersalibus constituta fuerint; iisque conciliis, quae dogmata, quae pandectae sacri penitus ignorant, pro veris confirmarunt, cognomen *oecumenicorum* plane non conuenire.

§. XVII.

Ne autem haec frustra dicta esse putes, ea firmabimus tribus argumentis. *Primo* virtutes sacris pandectis propriae id ipsum luculentissime demonstrant, quippe qui tum sufficiunt ad ea, quae de Deo credi debent, perspicenda; tum autem *unicum dogmaticum salutis* nostrae *fundamentum* merito vocantur, a quo nullo modo recedendum. Haec quidem plurima affirmant eorumdem testimonia, v. g. 2 Petr. I, 19. 20. 21. Ef. VIII, 20. 2 Rom. I, 16. Ioh. VI, 63. quibus veritates in sacris litteris obuia nobis *κατ' ἐξοχήν* videlicet vnica omnium rerum norma, ad quam ceterae sancte sint applicandae, commendantur. Quae igitur ad conseruandum verum Dei cultum pertinent, quorum in primis oecumenicae referendae sunt synodi, nihil aliud admittere possunt debentque, quam quod ex ipsis foliis sacris deriuari potest. Explicari quidem posse saepiusque debere ea per concilia largimur, sic tamen, vt explicatio sic dicta post in interpellationem ne degeneret, sed regulae vbique seruentur hermeneuticae. *Deinde* adhuc contra aduersam opinionem propria sacrae scripturae dimicant loca, adeo vt eam penitus diluere videantur. In primis huc referimus Apoc. XXII, 18. 19. obuiam sacrarum litterarum obsignationem. Haec verba non solum ad sermones et verba integra malitiose addita referenda esse, sed etiam praecipue ad sensum detortum et dogmata ficta spectare, probatione videtur haud indigere. Vtrumque saltim eodem producit effectus et necessario hoc illi coniunctum debet esse. Anathemati huic ergo obnoxii sunt, qui doctrinam reuelatam immutare non dubitant. Idem hoc elucet ex Deut. III, 2. XII, 32. Prou. XXX, 6. Gal. I, 8. 2 Ioh. v. 8. Iof. I, 8. *Tertio* Apostoli Act. XV. nobis optimo praecuerunt exemplo, in concilio hierosolymae celebrato. Licet viri illi *θεοπνευστοί* diuina dogmata exacte perspicere, vel ipsum externum usum nihilominus haud neglexerunt. Sic enim l. c. v. 8. 9. *Petrus* ad exempla V. Test. prouocat, et ad modum eorumdem iustificationis, quo diuinum mandatum allegat atque institutionem. A *Iacobo* post illum verba faciente

ciente Propheta Amos v. 15. introducitur loquens. Ex v. 19. patet, eam ob causam ita iudicasse, quia reuelata sit voluntas Dei. *Paulus etiam, qui huic interfuit concilio: se nihil aliud docere, ait, quam quod Prophetæ docuerint.* Act. XXVI, 22.

§. XVIII.

Quinam conciliorum oecumenicorum sit finis exoptatissimus, leui gradu iam perstrinximus, (§. XIII-XV.) quantum fuit necessarium. Eundem tamen nunc adhuc paullo distinctius exponemus. Fuit ille quidem et debet esse, si ad *ultimam* spectes *causam*, vera Dei gloria, quippe quæ meta est omnium humanarum actionum legitime susceptarum, quod comprobare foret superfluum. Ad *proximum* autem quod attinet *finem*, hic ad tranquillitatem ecclesiae conseruandam spectat, atque restituendam. Huc duo sunt referenda. *Vnum*, vt doctrina heterodoxorum spuria examinetur atque remoueat, et aperte commonestretur, vbi ac quatenus ab haeticorum sit recedendum sententia. Eo sensu remouentur etiam incommoda eorum loquendi formulae, quæ solum veritatis prae se ferunt, et sic indoctos facile queunt decipere. *Alterum*, vt vera dogmata vindicentur, eorumque cum litteris sacris indubius monstretur consensus. Quorsum illud prae aliis referendum est, vt in chartam recondantur, quæ disputata sunt; quo sciant genuinae ecclesiae, quid ipsa credat, cuncti sodales; et si conciliorum decretis assentiunt, normam certam habeant credendi, quod ad hanc vel illam doctrinam attinet. Hanc ob rem pariter de verbis sermonibusque commodis agendum est, quibus exprimantur dogmata vera, ne quis terminis obscuris seducatur. Haec finem conciliorum oecumenicorum SYMBOLICVM constituunt, quo distinguatur ecclesia vera ab haetica. Deinde vero etiam falsarum accusationum, quibus aduersarii, vt solent, forsitan videlicet absurda depingunt dogmata orthodoxa, in medio ponatur vanitas. Quod tunc sane optime fieri potest, si dogmata prius explicantur, vti creduntur, et post ex sacris pandentis suffulciuntur. *Duplici* igitur hoc modo vera christianorum conseruatur atque restituitur interna tranquillitas. Finis *accidentalis* et remotior etiam fuit et esse potest interdum rituum ecclesiasticorum constitutio, quia commode simul de iis, si controuersi sunt, consilia iniri queunt.

§. XVIII.

Constituto vero synodorum generalium sine, nunc quæ ad illum perpe-

perperam referri solent, exponamus. Tantum abest, ut additis nouis fidei articulis interpellare voluerint sacram scripturam, ut semper congregari potius fuerint solliciti de iis remouendis, quae illi consentanea non sunt. Numquam, quibus vere hoc nomen competit, eo sensu congregatae sunt, ut vi obtruderent integram ecclesiae noua dogmata *ἄρχαία* et absolute definita. Non anhelarunt, ut quidam caullantur, regimen quoddam ac dominium in animos humanos, ut cui libet forsitan credendi surriperent libertatem, atque aliorum dogmata ex arrogata superbia et vituperanda negligentia damnarent, ut maiori specie contra eos persecutiones ciere possent, bonisque eos priuare diuersimodo, non horrendum esset. Huic fini si inhaesit concilium, plane iccirco oecumenica indignum est auctoritate, quod cognoscendum erit ex §. XV–XVII.

§. XX.

Ex his determinare poterimus, an ad stabiliendam ecclesiam necessaria fuerint eius indolis concilia, ut integram obligent ecclesiam, quaeque oecumenica vocamus; nec ne. Necessitatem *absolutam* iis non competere, haud effecturi essemus, nisi hanc propugnare conarentur Pontifici. Hac autem adfersione ipsis sacris litteris officiant, quae si simpliciter absque vlla conditione ad salutem ecclesiae exigentur, peculiarem sanctionem nullo modo reticuisent. Scriptura etiam sacra sufficit per se ad tuendam veram ecclesiae credendi normam, eundemque spiritum fidei 2 Cor. VII, 7. 15. in omnibus christianis veris conseruandum. Huc accedit, quod prioribus saeculis tribus nullum datum fuerit vniuersale concilium, et tamen inter tot persecutiones mirum in modum conseruata ecclesia. Non tamen maximam vtilitatem, nec ob idiplum *moralem* necessitatem vlllo modo iisdem denegamus. Quaecumque enim prae aliis commode ad tuendam veritatem possunt applicari, hoc sine sapientissime sunt eligenda. Quare vero haec iis adscribenda sit, ex ipso sine potest perspici, (§. XVIII.) cui inhaeserunt synodi oecumenicae.

§. XXI.

Ex indole conciliorum oecumenicorum hactenus considerata, efficere nunc poterimus, quae nos de vera eorum auctoritate vniuersali conuincunt; quorsum referimus: a) Ut ab imperatoribus vere coacta, directa et confirmata sint. (§. V.) quocum conf. seq. §. XXVIII.

B 3

b) Ut

b) Vt dogmata sancita ad fundamentum salutis pertineant. (§. XIII.)
 c) Vt eadem, vera disquisitione praemissa, penitus respondeant sacris pandectis, earumque ductu sint decifae. (§. XVI. lqq.) d) Vt tandem ad omnes totius Ecclesiae episcopos siue clericos superioris ordinis pertinuerit conuocatio, nullique digno aditus denegatus sit. (§. XI.) utque ab ecclesia orthodoxa vniuersa recepta sint dogmata. Quod tamen requisitum ex temporis, loci, aliorumque, quae circumstant, conditione diiudicandum, et interdum aliquo modo relaxandum erit. Haec realem criteria definitionem constituunt, quorum ope examinandum erit, quaenam concilia vere dicantur oecumenica.

§. XXII.

Iam vero ad auctoritatem conciliis oecumenicis tribuendam progrediamur. Actum essemus acturi, si auctoritatem quamdam vere competere iis, nunc demum probare vellemus; hanc enim verae eorum ideae iam subesse §. III. lqq. docuimus. Hinc eorum aduersarii, si rite sua dogmata interpretantur, negant dumtaxat, dari posse eiusmodi concilia, nec vlla digna esse auctoritate, quae ad integram spectet ecclesiam. Opinionem autem nostram illi repugnantem, hac tota descriptione confirmamus, concludentes: Cui rei definitio competit et criteria inde deriuata (§. XXI.), illa pro vere tali habenda est, quae definitur. Haec autem quibusdam competere conciliis per inductionem infra probabimus, (§. XXXI. XXXVI.) ideoque auctoritatem conciliis quibusdam vniuersalem attribuimus, § III. constitutam. Quem probandi neruum per totam hanc diatriben plenius tractatum, hoc loco sufficere exposuisse.

§. XXIII.

At, quaenam illa sit auctoritas, praecipue et fufius iam videntur erit, ne maiorem minoremue, ac res postular, accipere videamur. Praesertim eorum causa erit determinanda, qui nobis citra vllam veritatis speciem obiciunt, quod absolutam auctoritatem conciliis oecumenicis sic dictis tribuamus coeco assensu amplexandam. Hanc plane non fouemus sententiam, eamque penitus abarcemus. Hinc primo perperam exaequantur sacris litteris, aut, quod multo magis vituperandum, praeponuntur, siue id fiat theoretice, siue praetice; quum ab his omnis, quae illorum decretis tribuenda est auctoritas, vere dependeat (§. XVI. XVII.). Deinde pariter nullo modo pro fundamento positiuo et immediato credendorum venditanda sunt, (si vel

vel postponantur pandectis sacris,) sed semper, vnde auctoritatem habeant, pensitandum. *Tertio* grauissimus est error, eorum decreta, videlicet errori nulli obnoxia proclamare. Licet enim de conciliis quibusdam scil. vere oecumenicis, ob S. scripturae consensum, quod a fundamentalibus immunia sint erroribus, obtrineamus; hoc tamen ad litterarios, exegeticos, cet. nullo modo extendimus. Nec, quod proprie hic remouemus, supponimus gratuito per circulum vitiosum, ea ideo oecumenica esse, quia infallibilia ea semper fuisse necessario hallucinamur. Nec itaque auctoritatem *absolutam* vilo modo iis affingimus.

§. XXIII.

Ad ea firmanda, quae nunc proposuimus, referenda sunt, quae de conciliorum oecumenicorum norma §. XVI. XVII. diximus. Interim probatio hoc loco suppeditanda est plenior, quorundam aduersariorum ergo, qui infallibilitatem cuique concilio adscribunt, quo totam ecclesiam iubent obligari. Quam quidem confutamus, *primo* ex vniuersali generis humani labe, qua nemo erroribus non est obnoxius. Nulla exceptionis adest ratio, ergo nec erit, in quo non haerere possint erroneae opiniones. Quum autem concilia tantum ab hominibus celebrari possint, cur immunia praedicanda sint erroribus? Et quamuis in vere oecumenicis ob sacrae scripturae consensum, errorem fundamentalem constitutum esse, minime admittamus; magnopere tamen hinc differt infallibilitas absoluta, nec minus ad omnia se extendens, etiam minus fundamentalia dogmata, quam obtinent aduersarii. Haec nullo modo cum corrupto omnium hominum animo potest consistere: illud non repugnat. Confirmant haec paginae sacrae, quas pariter audiamus. Referendum est huc prae locis aliis mandatum, quo tenemur *explorare dogmata nobis proposita, ne fallamur.* I. Ioh. III, 4. sq. Frustranea esset haec admonitio, si quaedam decreta humana erroribus non essent obnoxia. *Humana sapientia non niti fidem, sed reuelatione diuina* I Cor. II, 4. 5. testatur Paullus, nec solis prudentibus hominum loquelis fidendum esse. Merito inde colligimus, absolutam nulli humano instituto competere auctoritatem. Hoc pariter confirmatur Pf. CXVI, II. vbi omnes homines vocantur *mendaces*, quod labilem simul denorat intellectum. Generatim addi possunt omnia testimonia virorum Θεοπνεύτων, vbi indolem queruntur inhabilem humani generis ad perspiciendas veritates, et incertas deplo-

deplorant vacillantesque sententias. e. gr. Psalm. XIV, 4. LIII, 4. Iob. XIII, 4. Ioh. I, 5. I Ioh. II, 9. Iq. Genes. VIII, 21.

§. XXV.

Deinde ob fundamentum, quo conciliorum oecumenicorum infallibilitas nititur, merito reiicienda est. Plurimi enim aduersariorum hanc auctoritatem ob solius Pontificis romani confirmationem adesse sentiunt. Non nostram est nunc infallibilitatem huius episcopi fufius confutare. Interim praecedens sus plurimum huc faciet. Praeterea autem exemplorum numerus maximus vanitatem arrogationis in aprico ponit, quo prae aliis testimonia ex referenda sunt, quibus Pontifex alteri contradixit, aut fateri coactus est, se antea errasse, et quae cetera sunt. Videatur quoad haec in primis *Dissert. de infallibilitate Pontif. Roman.* ἀποκρυψιστοῦ sub umbone V. S. V. PRAE-
SIDIS *defensa.* Generatim conferri possunt I. A. SCHERZLII et GERHARDI *Anti-bellarminus.* EDM. RICHERIUS in *hist. concil. generaliorum.* SALOM. DELINGIUS in *Obs. sacris*, ut et plurimi scriptores, qui Pontificos confutarunt.

§. XXVI.

Exemplis denique synodorum oecumenicarum, quae reapse errarunt in rebus leuioribus, nostram confirmamus sententiam. Fundamentales conciliorum vniuersalium perperam a Pontificis sic dictorum errores κατ' ἀνθρώπων iis obiici possunt. Verum eos nunc omitteramus, et tantum de veris oecumenicis quaedam asseramus. Sic in concilio NICAENO primo plurimi coniugium clericorum remouere studuerunt, quos tamen ex sacra scriptura confutauit PAPHNVTIUS, et licet caelebs ipse fuerit, onus iusto grauius clericis imponi, comprobauit. Idem concilium militarem statum quodammodo christianae religioni repugnare autumauit, quod concedi non potest, licet hodie non quidam idem sentiant. Videatur FECHTII *Comp. theol. cap. XII. §. 25.* Synodus *Constantinopolitana III.* matrimonium cum haereticis contrahendum non esse constituit, atque vere inita dissoluit coniugia. De erroribus exegeticis in aprico sunt exempla, ex linguae hebraicae inopia originem trahentibus, uti in Nicaeno *Pascha* a πῶσχο deriuarunt. Idem de historicis aliisque probare, nisi res ipsa loqueretur, possemus.

§. XXVII.

§. XXVII.

Remota auctoritate ea, quae falso tribuitur oecumenicis synodis, ad veram stabiliendam nunc progredimur. Illa quidem in eo ponenda est, vt vero earum sine, quem accesserunt, legitime vtamur, (§. XVIII.) estque vel interna, vel externa. Respectiuam auctoritatem ob sacrae scripturae consensum *internam* vocamus. Eam autem, quod correspondent, non *quoad* sunt consentanea paginis sacris, (aut quod idem est, ob consensum dogmatum vniuersalem, non partialem) conciliis tribuimus vniuersalibus, eaque veneramur. Cognoscimus autem ex illorum decretis, quamnam ecclesia antiqua Antichristiano coeno nondum contaminata fouerit sententiam, quippe quo iuxta sensum sacrorum pandectarum de dogmatibus controuerfis cum illis certi quid constituere possimus. Commodas similiter elocutiones et opinionum limitationes, ne distorqueantur ab aduersariis, ad vsum nostrum applicamus; atque eorum canones recipientes, eo nos ab aliorum coetibus distinguimus, vt inter omnes constet, quanam a nobis credantur, quem in finem symbola conscripta sunt in conciliis oecumenicis, quorum *Nicaenum* prae aliis maxime cognitum est. Quae *symbolica* auctoritas conciliorum aduersariis potissimum inuisa est, videlicet paci ecclesiarum officiens, quae tamen cum veritatis detrimento numquam est ineunda. Cuncta vero haec auctoritas nullo modo increpanda est, quippe quae satis integra synodorum oecumenicarum nititur indole.

§. XXVIII.

Externam auctoritatem eam vocamus, quam concilia vniuersalia a confirmatione legitimi magistratus, et ab ecclesiae receptione publica nanciscuntur. Quod si tempore praesorum christianorum celebratum fuisset concilium alias auctoritate vniuersali dignum, prius huc non adeo referendum esset, et sufficeret posterius. Nunc tamen vtrumque requiritur, idque eam ob causam, vt certius perspiciamus, quonam modo dogmata sint dispuncta, et vt canonum legitima sit obligatio, quum magistratui politico vera competat gubernatio in rebus ad ecclesiam pertinentibus (§. VI. VII.). Quae itaque sanctio legitimi magistratus ad constitutiones in sacris rebus requiritur, eam pari iure ad synodos vniuersales referendam esse colligimus.

Auctoritatem oecumenicorum conciliorum a nostratibus flocci haberi citra villam
C
veram.

veram demonstrationem fingunt pontifici, quam plurimi libri didactici nostrorum satis testentur, quanti eadem faciamus. Integrum librum quidem de conciliis scripsit B. LUTHERVS, in quo acriter calligat eos, qui praeforunt eorum decreta sacris pandentis, quod etiam fecit in praefatione ad *articulos Schmalcaldicos*, quam peperam vero detorquent adversarii sententiam. Vide MÜLLERVM in *Lutbero defenso*. cap. IX.

§. XXVIII.

Venimus nunc ad *numerum* verum vniuersalium synodorum, vbi efficiendum, quatenam conciliorum oecumenica auctoritate vere sint digna, ex (§. III. XXI.) Primo autem statim in limine monendum erit doctores ecclesiae nostrae hac in re non satis continere, licet, quod scimus, numquam iccirco certarint, sed potius paene inter se conuenire videantur. Sunt, qui concilia dumtaxat *quatuor* oecumenicorum nomine indigitanda putant esse, videlicet a) NICAENVM primum, b) CONSTANTINOPOLITANVM primum, c) EPHESINVM, et d) CHALCEDONENSE. Horum fere inter nostrates sunt plurimi, quorum nonnullos sufficit adduxisse, e.g. AD. RECHENBERG. in *Appendice ad libros symbolicos*. HIERON. KROMÁYERVS in *theologia politico-polemica* P. II. p. 139. IO. AD. SCHERZERVS in *systemate theol.* Loc. XXV. pag. 680. Idem etiam ICTI in iure canonico ex nostris dogmatibus emendato obtinent, propterea forsitan, quod IUSTINIANVS imperator eorum decreta *ὡς τὰς Οἰκίας ἡγεμονίας, καὶ ὡς νόμους* iussit obseruari. Plurimi etiam Christianorum omni tempore κατ' ἐξῆς his quatuor synodis, ob dogmata prae aliis maxime fundamentalia et symbolicam auctoritatem in iisdem praecipue obuiam, maximam, reliquisque maiorem adscripserunt auctoritatem. Sic GREGORIUS lib. I. epist. 24. *sicut III euangelii*, ait, *libros, sic et III concilia suscipere et venerari me fateor*. Huius tamen sententiae auctores sequenti se numquam plane consentient aduersarios, ita vt ipse adductus RECHENERGIUS *compend. hist. eccl. sex concilia* vocet oecumenica.

§. XXX.

Alii Theologorum nostrorum *sex* conciliis vniuersalem fere auctoritatem adscribendam esse non dubitant, et ad illa *quatuor* addunt CONSTANTINOPOLITANA duo, *secundum et tertium*. Conferatur PFAFFIUS in *introductione ad hist. eccl.* IO. MICHAELIUS in *hist. eccl.* IOSVS ARND in *Lexico hist. eccl. sub voce concilium, cet.* Huic etiam senten-

sententiae album adiciere calculum non detrectamus, quamlibet non inficiamur, prioribus quatuor quamdam tribuendam esse praerogativam, quae ex ipsa eorum indole elucet. De singulis his sex oecumenicis pro datis characteribus (§. XX.) sigillatim rationem reddemus, et nostram efficiemus opinionem. Penitus interea superfluum videtur, refutare eos, qui paullo aliter sentiunt; quum aliquem inter nostrates de hoc numero dari dissensum (§. XXVIII.) iam notauerimus.

§. XXXI.

Primum itaque conciliorum, quibus vniuersalem adscribimus auctoritatem, NICAENVM I videlicet, a. C. CCCXXV ab episcopis trecentis circiter concelebratum, aggredimur. Conuocauit illud Imperator CONSTANTINVS M, qui auctor tutorque fuit eiusdem, ac veritates decisas confirmauit, de quo nullum est dubium. Dogma in illo disputatum omnium fere consensu Christianorum ad maxime fundamentalia pertinet, scilicet vera Christi diuinitas et inde pendens trinus in Deo personarum numerus, quod in omnes sane fide articulos multum influit; in cuius verae professionis gratiam confectum est symbolum NICAENVM, et in primis adhibita est vox *ὁμοούσιος*, ad aequalitatem substantialiæ Christi cum Patre exprimendam. Sanciti sunt quidem in hoc et in reliquis conciliis vniuersalibus canones, ad ritus ecclesiasticos dumtaxat spectantes; hoc autem nobis penitus non aduersatur, de quo satisdum dictum est (§. XIII.). Normam in omnibus adhibitam esse sacram scripturam, semperque consultam esse, docent scriptores ecclesiastici (§. XVI.). Clarius autem inde patet hoc requisitum, si ipsum de trinitate dogma, et quae huic videlicet generi subsunt, cum foliis sacris ex asse conuenire perspicimus, qui consensus ex plurimis libris theticis nostratium aliorumque satis luculenter patet. Indictionem vniuersalem fuisse cuique accessionem digno licuisse, ubique decreta esse recepta, et CCC vere conuenisse episcopos, (qui numerus maximus tunc temporis erat, quum vix libere florere coeperit religio Christiana) ex actis satisdum patet, et vt scimus de his ne *συνόδῃ* quidem dubitare conatus est. Criteriis itaque oecumenicae haec synodus nulla in re destituitur.

§. XXXII.

Alteram synodum vniuersalem nostrates CONSTANTINOPOLITANAM I. vocant, A. O. R. CCCLXXXI. congressis episcopis centum et

quingenta, ad Macedonium Eudoxiumque damnandum, coactam. De conuocatore vero, ac dogmate fundamentali et orthodoxa disputatione res fere in aprico est. Fuit ille quidem THEODOSIVS M, historicorum omnium fere consensu; frustra reluctantibus quibusdam, qui DAMASO Pontifici ab Imperatore GRATIANO sustentato hoc tribuere audent. Vid. e.g. HINCMAVVS *Rhemensis* Tom. II. Opusc. LV. c. XX. Quaestionem decisam, quae de Sp. sancti diuinitate et de confirmatione Christi Dei agebat, omnium consensu ad summas pertinere, nemo nescit. Decisionem vero sacrae scripturae ex asse conuenire, iterum comparando potest perspicui, quod plurimi satisdum comprobarunt, a nobis non autem postulari potest. Tria igitur criteria priora (§ XXI.) satis aperte offendimus. De extremo autem forsitan maioris momenti dubia poterant moueri, quum doceant scriptores adfuisse synodo dumtaxat orientales episcopos, ita tamen vt pariter conuocatio aliquo modo pertinuerit, teste THEODORETO, ad occidentales. EDM. RICHER. l. c. P. I. c. V. §. LIII. Verum enim vero, quod paucis consummari aequè digne poterat, quare plura adhibenda ad illud fuissent? Maxime nimirum affinis erat dispungenda causa illi, de qua suffragia ferebantur in Nicaeno, et ex hac illa poterat decidi. Occidentalium vero sententias iam supponi quibant, (quippe, qui professi eas in praecedenti erant) ne sic iter tam longinquum suscipere cogentur. Quod autem praecipue orientales, siquae paene omnes conuenirent episcopi, ideo factum esse elucet, quod Macedonianorum haeresis, quorum ipsi aderant XXXVI episcopi ortum sumserat in oriente, versus occidentem adhucdum non satis cognita, ideoque non sine causa suspicandum erat, quod nec veritati repugnabat, clam multos adhaerere Macedonio. Inprimis autem huc referendus est insequutus ecclesiae occidentalis consensus.

§. XXXIII.

Ad tertiam vniuersale concilium EPHESINVM videlicet ob Nestorii haeresin A. R. S. ccccxxxi celebratum, pedem nunc mouebimus. De indictione conuenerunt inter se imperatores THEODOSIVS II. et VALENTINIANVS, licet potissimum ab illo negotia penderent, qui etiam proprie acta concilii confirmavit. Confirmatam veritatem maximam habere *διδασκαλιαν*, scilicet, quod *ἀδιατάκτως* natura Christi vitraque sit vnita, ideoque Maria appellanda *θεοτόκος*, ex iis patet, quae

ex aduersa opinione influunt in totum Christi officium mediatorum, nec non eiusdem status diuersos. Tum ex symbolo NICAENO, tum autem praecipue ex verbo Dei scripto examinatos esse errores, plerique tradunt historici. Sufficit autem, quod nostra sententia ex eodem certissime effici possit, quo potissimum loca pertinent: Coloss. II, 9. Ioh. I, 14. cet. Aduocatos esse vtriusque regni episcopos eosque decreta confirmasse, ex Imperatorum consensu liquet, licet ob varios Nestorij amicorumque eius rumores astute motos vere tantum adfuerint ducenti.

§. XXXIII.

Quartam synodum oecumenicam CHALCEDONENSEM agnoscimus, A. C. CCCCLI ob Eutychetis et Dioscori de confusione vtriusque in Christo naturae errorem, Nestoriano e regione oppositum, ab episcopis sexcentis concelebratum pariter atque confirmatum. MARCIANVS imperator et VALENTIANVS III indixerunt concilium, quorum ille ipse interfuit, canonesque confirmauit, quum antea adulatoribus motus MARCIANI antecessor, THEODOSIUS II Dioscori confirmasset synodum Ephesi in gratiam Eutychetis celebratam. Ad salutis fundamentum maxime eodemque modo ac praecedens in redemptionem Christi vindicatam influit dogma. Insuper autem arctissime cum immutabilitate Dei cohaeret, ideoque haec per errorem oppositum pessundatur. Ex hac simul orthodoxa concilii elucet opinio, quam praecipue etiam tuentur, Iac. I, 17. Malach. III, 6. quare etiam communionem naturarum *ὀμολογησάντων* factam esse dixerunt. Quod ad eos, qui interfuerunt synodo attinet, satisdum amborum Caesarum vniuersalis constat conuocatio, quum etiam adfuerint vere DXXX episcopi, qui non ferme in alio concilio conuenerunt vlllo.

§. XXXV.

Quintum concilium oecumenicum denominamus CONSTANTINOPOLITANVM II ab episcopis CLXX circiter, a. C. DLIII celebratum. Coëgit illud quidem imperator IVSTINIANVS I, (iam euerso regno occidentali,) quod NICEPHORVS lib. XVII. 27. et EVAGRIVS l. III. hist. c. 37. testantur. Quod ad indolem errorum in hac synodo profligatorum attinet, monendum erit, quod partim ex Nestoriana haeresi, partim ex Origenis per Philosophiam perperam applicatam corrupta Theologia originem duxerint, quorum defensores erant

THEODORVS Mopsuestenus. Ad tria momenta, quae tria Capitula dicuntur, potissimum redibant, scilicet: a) Christum Deum non esse incarnatum, nec ex Maria natum. b) Vnum ex Deitate esse incarnatum. c) Mariam non mansisse virginem. Primum dogma Nestorianum multum in doctrinam influere §. XXXIII. iam diximus, cui corollarii instar nititur tertium, licet de fide non sit. Alterum vero orthodoxum erat, cuius constitutio multum in modum influit officii mediatorii, et in errores tam Nestorii, quam Eutycheis abarcendos. Defensio autem dogmata orthodoxa fuisse, partim ex §. XXXIII. seq., partim ex immutabilitate Dei, partim vero fusius ex sacris foliis euincitur. Numerus episcoporum magnus adeo quidem non fuit, vniuersalem tamen conuocationem et decretorum receptionem testantur cum aliis modo citati scriptores.

§. XXXVI.

Denique vel etiam in numerum conciliorum vniuersalium iure referre nobis videmur tertium CONSTANTINOPOLITANVM A. O. R. IOCLXXX, circiter a CCL celebratum episcopis, ob eos, qui vnam dumtaxat Christo voluntatem, diuinam scilicet tribuerunt, (quibus etiam succenturiatus erat HONORIVS episcopus Romanus, infallibilis alias praedicatus,) ab imperatore CONSTANTINO POGONATO conuocatum. Monoteletharum error ex Eutycheis haeresi excitatus, supponens necessario videlicet Christum Θεὸν ὁμοιωτον numquam humanas suscepisse et peragisse actiones, nec itaque verum fuisse hominem, ob id ipsum maximi erat momenti. Aduersam autem huic errori sententiam pandectis sacris respondere vno evidentissime loco precatione Christi non mea fiat voluntas, sed tua Matth. XXVI, 39. cet. euincitur, et insuper multis in modis probari potest orthodoxa huius synodi disunctio. De numero congregatorum, quem alii augent, alii minuunt, certi vix quidquam habemus. Quum vero vniuersalis imperatoris indictio extra dubium sit posita, haec sufficiat, ideoque hanc, pariter ac reliquas, ad oecumenicas merito amandamus synodum.

Conciliorum vniuersalium historiam multi sane dederunt, quorum quosdam nominare, et in primis eos, quibus nos fidem adhibuimus, visum est. Inter antiquos eminent EVSEBIVS *hystor. eccles.* lib. X. THEODORETUS *hyst. eccles.* lib. V. SOCRATES et SOZOMENVS in *hyst. eccles.* Illius historiam continuauit EVAGRIVS libris VI. NICEPHORI *ἱστορία συντομος*, cet. qui reliquerunt memoriae potissimum

tissimum, quod de omni statu Christianorum et de conciliis seimus. Acta omnium conciliorum collecta publici iuris fecerunt IOH. HARDVIVS Tom. XIII. SEVERINVS BINIVS impulsu Pauli V. Pontificis. LAVRENTIVS SVRIVS Venetiae a. MDLXXIV. PHILIPPVS LABBEVS, Parisiis auctoritate regia. NICOLAI COLETI sacrosancta concilia, Tom. XXIII. 1728—1733. Compendia dederunt VVILHELMVS CAVE P. II. hist. literar. EDMVNDVS RICHERIVS in historia generalium conciliorum, cet.

§. XXXVII.

Fuere haec, quibus auctoritatem damus vniuersalem concilia. Sunt tamen vel inter nostros qui huc pariter referunt NICAENVM II, vel CONSTANTINOPOLITANVM III. De vtroque fufius infra dicemus. Hoc loco illud tantum monemus, quod eam ob causam ea huc quidam referant, quia veros concilii oecumenici seingunt characteres et forte solam Imperatoris conuocationem ducunt esse sufficientem (§. III. Schol.) praecipuam, scilicet orthodoxam decisionem non inquirentes. Multi etiam ita arbitrari tantum videntur, dum concilia forte ex mente Pontificiorum sic dicta allegant. Interim facile, haec duo concilia oecumenicis posse annumerari potiori iure, ac Pontificiorum reliqua, de quibus infra plura dicenda erunt, vbi concilia perperam vniuersalia dicta reuicimus, largimur.

SECTIO POSTERIOR, EAQVE ANTITHETICA.

Σύνοδος.

Introductio §. XXXVIII, ad controuersias

I. De indole C. O.

- a) Prima de iure conuocandi. §. XXXVIII—XXXII.
- b) altera de admittendis Laicis. §. XXXIII. sq.
- c) tertia de norma §. XXXV. sq.

II. De auctoritate.

- a) Vindiciae contra *συνοδικήσους* §. XXXVI—L.

b) Vindiciae contra infallibilitatem praetensam. §. LI—LIII.

III. De numero.

- a) Introductio. §. LV. sq.
- b) Sententia Pontificiorum §. LVII. examinatur §. LVIII—LXII.
- c) ecclesiae gallicanae. §. LXIII. examinatur. §. LXIII.
- d) Graecae ecclesiae. §. LXV.
- e) Nestorianorum, Eutythianorum et Monothetarum. §. LXVI. Epilogus. §. LXVII.

§. XXXVIII.

Constitutis haecenus, quae vere de indole, auctoritate numeroque conciliorum oecumenicorum sentiamus, nunc ad eorumdem progressum

gredimur vindicias, vt nempe dissentientium recensamus atque examinemus opiniones. Plura sunt autem, quae in controuersiam veniunt, ordine in priori sectione obseruato proponenda. Ad *indolem* itaque quod attinet, *primo* de iure conuocandi ac praesidendi disputabimus, *dein* an ius suffragia ferendi solis competat episcopis, *tertioque* utrum norma sola debeat esse scriptura sacra, inquiremus. *Auctoritatem* a duplici errore sibi met e regione opposito vindicabimus, scilicet *tum* contra eos, qui omnem abdicant auctoritatem, nullumque dari concilium proprie oecumenicum autumant, *tum* contra eos, qui conciliis oecumenicis infallibilem tribuunt. Tandem vero de *numero* constituendum erit, vbi inquirendum, quibusnam conciliis singulae Christianorum ecclesiae auctoritatem vniuersalem adscribant, quorum tunc ex indole, an hac digna sint auctoritate, nec ne, studebimus cognoscere.

§. XXXVIII.

De iure conuocandi vniuersalia concilia, *prima*, vt diximus, mouenda est controuersia. Vt eam rite explicemus, notamus non quaeri *a*) vtrum semper vere indixerint concilia oecumenica Romani pontifices, quod dare coguntur aduersarii, non factum esse, vanum anquirentes refugium quod Pontifex tolerando imperatoris illegitimam agnouerit conuocationem. *b*) Non disputamus, vtrumne interdum praesertim rebus ecclesiae turbatis, et sede Pontificis multis papis, aut haeretico onerata, conuocare possit magistratus politicus, quod iterum dant aduersarii. Vere autem quaeritur, vtrum ius indicendi, (aut conuocandi,) concilia oecumenica magistratui politico competat semper et vbique, an potius tribuendum sit Pontifici Romano. Illud nos, hoc aduersarii, quae maxima Pontificiorum est pars, obtrinent. Vide BELLARMINVM de conciliis lib. I. cap. 12. sq. BARONIVM in *annal.* T. I. BINIVM in *actis conciliorum*, cet. Multi eorum tamen cordatiores, et inprimis ecclesiae gallicanae nostram ruentur opinionem, si quidem ipse Rex Galliae alias Christianissimus reapse doctus est pontificem conuocando concilia nationalia, se inter et illum non satis conuenire. Vide fufius EDMVND. RICHERIVM l. c. de hac re differentem. Praeter Gallicos autem multi alii vel in ipso Tridentino concilio Imperatori ius conuocandi adscripserunt. Vid. HÜLSEMANN. Brev. cap. XVIII. Th. 7. Tomi conciliorum per THOM. QVENTEL a. 1538. Coloniae in lucem editi. Idem de omnibus veris conciliis oecumenicis sine
limiti-

limitibus adiectis testantur alia Pontificiorum scripta. Quod vero ad huius quaestionis momentum attinet, ideo digna curatori videretur examine, quia multum in doctrinam de magistratu politico influit, et error aduersariorum plebi persuasus multorum detestandorum auctor fuit dogmatum, quum Pontifices pessime hoc iure falso sibi arrogato sint abusi. Multa tamen ex respectu vniuerso magistratus politici ad clericos decidenda sunt, quae leuiori tantum gradu erunt perstringenda.

§. XXXX.

Ad corroborandam sententiam, quam fouent aduersarii abutuntur primo locis quibusdam pandectarum sacrorum, scilicet: I) Ioh. XIX, 15. vbi Petro dixit Christus: *Pasce oves meas.* Hinc concludunt Pontifici videlicet Petri successori *regimen ecclesiasticum soli conuenire.* At respondemus, a) per *pasce* nihil aliud significari, quam monstrare viam veram, qua beneficia diuina nostri iuris facere queamus, quod tam ex re comparata, quam aliis S. S. locis elucet inter quae eminet I Petr. V, 2-5. b) Falsa insuper praesupponuntur multa, scilicet quod Pontifex sit Petri successor, quod Petro hoc mandatum soli sit datum, ideoque P. R. iure regat Clericos telluris vniuersae, quae sunt falsissima. II) Urgent aduersarii loca sacrae scripturae, quibus praecipitur eiusmodi *conuentum in nomine Christi esse congregandum.* Matth. XVIII, 30. Marc. XVI, 7. Ioh. V, 43. indeque concludunt *ab eo conuocandum esse concilium, qui Christi fungitur officio, qui episcopi sunt in particularibus, Pontifex autem in synodo oecumenica.* At a) locis adductis nusquam peculiaris de conciliis exstat mentio, sed de vnoquoque amicorum conuentu; ideoque nimium probatura esset argumentatio, scilicet sine clericorum consensu nullum conuentum institui posse. b) In nomine Christi conuenire, ad internam procul dubio spectat conditionem, eoque indigitatur, omnia ad veram gloriam Dei instituenda esse, vt et in aeternitate iis gaudere queamus. c) Pontifex R. nullo modo est is, cui vniuersale ius competit; id enim arrogatum esse falsumque, dudum nostri luculentissime commonstrarunt.

§. XXXXI.

Ex conuocationis ipsa indole sequentia aduersarii depromunt argumenta. Ratiocinantur primo: *Si conuenit episcopis concilia particularia conuocare, Papae est indicere oecumenica.* A. Verum est

D

prius,

est prius, E. et posterius. At 1) consequentia maioris admodum claudicat, si quidem falso pontificiorum nititur dogmati Pontificem R. esse vniuersalem episcopum et ecclesiae caput integrae, quod ieiunis argumentis hactenus nequidquam suffulserunt aduersarii. 2) Minor falsa est pariter. Episcopis minime, sed magistratui politico conuenit dominium in Clericos. Verum, si antiquis temporibus eiusmodi quoddam exercuerunt ex potestate imperatoris illud habuerunt (vti nostra sic dicta consistoria), quod pro nostra thesi pugnat potius: aut a Pontifice, falso dispensatore impetrarunt, quod principii est petitio. Deinde arguunt: *Pastores ob ouibus congregari nequeunt, magistratus autem politicus ad oues pertinet, ergo clericos congregare non potest.* Haec vero obiectio sane admodum infirma est, dum 1) nulla comparatio aliquid probare potest, quam quoad in omnibus conuenit cum re comparata. Instat enim: oues non rogare ac commonere possunt pastores, ergo nec laicis clericos adhortari licet. 2) Fallacia insuper latet in eo, quod non possint congregare. Oues non possunt facultate destitutae, (at magistratus politicus omnino potest,) sed inde deriuant aduersarii, non esse eius iuris, quod toto differt caelo. 3) Potuerunt oues sic dictae congregare in V. Test. pastores (scil. Leuitas,) ergo et nunc poterunt. (vid. §. VI. VII.) Tertio ratiocinantur: *Concilium oecumenicum ab eo congregandum est, qui potestatem vniuersae habet ecclesiae, hac Imperator non gaudet, sed pontifex Romanus.* Respondemus vero: 1) Pontificem R. habere potestatem arrogatam quarundam et multarum prouinciarum largimur et dolemus. Haec vero nullius est pretii, origine scilicet diuina destituta. Multae tamen iam detestatae dudum sunt Pontificum dominium regiones, vti in ipsa eius ecclesia Gallicanae, et omnes reliquae, quae a Protestantibus coluntur, ideoque eos nec hodie conuocare possent. 2) Ponamus, quod tamen neutiquam concedimus, habere potestatem Papam, illa esset tamen spiritalis, minime autem politica, quae ad conuocationem requiritur: 3) Quod vero ad imperatorem attinet, non obtinemus eum solum esse conuocatorem, sed eum praecipue pro tali veneramus, quippe qui cum aliis principibus facile de hoc conuenire potest. Primitus tamen temporibus id ne necessarium quidem fuit, dum imperatores saltem vtrique vniuersam christianam ecclesiam in potestate vere tenebant §. X. Interim hodie ob maximum in hac re diffusum non amplius expectandum erit vniuersale concilium.

§. XXXXII.

Ex historia fere desumunt argumenta sequentia: I) *Non conuocauit magistratus politicus concilium hierosolymitanum, cui Petrus praesedit, erga nec debet alia conuocare.* Respondemus autem: a) *significamentum est Petrum direxisse concilium apostolicum; peculiarem enim adfuisse moderatorem non vero simile est, quippe tunc non necessarium, nisi, si vllus tali functus est munere, iacobus qui confirmauit veritates Aët. XV, 13. fuit.* b) *Ad magistratum politicum quod attinet, distinguimus merito inter tempora ecclesiae pressae et liberae. Illis, imperatores ethnici christianae religioni fuerunt aduersarii; nec conuocatore huic synodo erat opus, quum de concelebranda eadem sponte inter se conuenissent omnes (§. XXVIII).* II) *Testimonia atque decreta Pontificum allegant, nec minus canonem, quem Bellarminus apostolicum contendit.* His addunt, quae refert SOZOMENVS l. c. lib. 6. c. 7. *renunciasse huic iuri Valentinianum, rogantibus episcopis, vt congregaret concilium.* Sed non perpendunt aduersarii a) *Pontifices videlicet in propria causa iudices decretis suis nihil aliud probare, quam quod hoc sibi arrogauerint, quod facile largimur.* b) *Huc etiam canon spurius et fictus referendus est, qui inter apostolicos nunquam reperiri haectenus potuit.* c) *VALENTINIANVM errare potuisse Pontifici concedent, vt spero, ergo nihil eius efficit testimonium. Quod si autem eiusmodi valeret argumentatio, inuerti posset argumentum, quippe quia ipsi facti sunt episcopi, hoc ius competere Imperatori.* III) *Synodus quaedam Constantinopolitana in Nicaeno II. concilio damnata est, quoniam absque Pontificis consensu est conuocata. Ius etiam hoc vindicatum est eidem in concilio Romano IIII.* Haec vero argumentatio redit iterum 1) *ad infallibilitatem conciliorum vniuersalium, quam nos negamus, minime vero vtrique adducto tribui posse sentimus, videlicet haeretico. Vide infra (§. LVIII. seq.)* 2) *Ad arrogantiam solam Papae romani, qua testatur ipse, hoc affectatum esse ius. Cur enim, si legitimum est, non damnauit plurima concilia vere oecumenica, quibus saepius ne interfuit quidem? (§. VIII. VIII.)*

Huic controuersiae duplex alia leuior coniuncta est, quae ex hac satis poterit dispungi. *Primo* obtinent aduersarii *praesidem ecclesiasticum* etiam necessario semper esse Papam, quod modo reuocatis argumentis, additis quibusdam eiusdem indolis efficere conantur. vid. etiam (§. IX.) *Deinde* vtrum idem per consequens conciliorum vniuersalium decretis nullo modo obstringatur,

tur, quae quaestio partim ad Pontificis infallibilitatem suppositam pertinet, partim vero, quatenus huc pertinet, ex praecedentibus factis poterit dispungi.

Reformatorum licet plurimi idem nobiscum sentiant de conciliis oecumenicis, tamen ecclesiae nonnullae regimen ecclesiasticum ad clericos pertinere hosque magistratui politico non subesse contendunt. Hinc etiam non competeret ius conuocandi general. synodor. imperatori, quia propter recte mouerunt *Arminiani*, postliminio sic reduci dogmata pontificia.

§. XXXXIII.

Altera lis, quae tanti ac praecedens minime est momenti *de Laicis admittendis* agit. Non autem quaeritur an necessario Laici et clerici inferioris ordinis adesse debeant ad decidendas veritates; neque dispungimus, vtrumne episcopis plus tribuendum sit, ac reliquis; nec, vtrum homines stupidi ac penitus ignari sint admittendi, quae omnia nostrates minime obtinent. Contra ea quaeritur, vtrumne Laicis, virtutibus sufficientibus non destitutis liceat interesse synodis, et in primis oecumenicis (§. X. XI.) et dare suffragia, nec ne. Hoc aduersarii, nempe iterum Pontificii, illud nostri defendunt. Sunt tamen etiam inter illos, qui aliter sentiunt et saltem multum hanc sententiam restringunt, quum e contrario alii etiam Presbyteros sic dictos ab accedendis esse putent. Generatim autem hunc defendunt errorem *Bellarminus* l. I. c. XV. *de conciliis*. *Binius* in *Tom. Conciliorum cet.* Ob arctum huius rei consensum cum absoluta clericorum auctoritate, quam obrudunt laicis aduersarii, digna est, quae disputeretur haec quaestio, licet alias tuto potuisset omitti.

§. XXXXIII.

Breuius nunc potiora aduersariorum argumenta perpendamus. *Primo* ac praecipue defectum iurisdictionis Laicorum virgent, eosque non posse quemquam absolueri, nec damnare contendunt, ideoque nec interesse synodis. Confundunt autem exercitium clavis soluentis et ligantis cum examine dogmatum. Illud quidem proprie competit solis clericis, licet tamen ecclesiae videlicet fundamento vniuersali nitatur. Hoc vero nullo modo omnibus fidelibus non conuenit per (§. XI.) Quum enim vniuersam repraesentent ecclesiam oecumenica concilia, in aprico est, cunctis licere eiusdem membris de credendis suffragia dare dogmatibus. Exemplum simile ius militare suppeditat, ubi ad examinanda facinora hominis etiam arcessuntur infimi gradus milites.

milites. Deinde ex historia multa concilia in aciem producere conantur, quibus non interfuisse Laicos, testantur quidam scriptores, quorsum et illos referunt, qui concilia *episcoporum conuentus* vocarunt. Respondemus a) opponendo plura concilia, quibus interfuerunt laici, et in his, quod tanti facere prae se ferunt Pontificii, praesertim apostolicum (§. XI.) b) Frigida valet a factio, inprimis Pontificiorum caecutientes laicos magna cum voluptate considerantium, ad ius diuinum consequentia. Satis est nostram opinionem correspondere sacris scripturis (l. c.) c) Plerumque scriptores quasi *κατ' ἐξουχίαν* allegant clericos, negligentes alios, vnde fit, quod aurument perperam, conciliis illis non interfuisse laicos, quum tamen silentium nihil probare possit. Tertium plurimos laicos cognitione veritatum diuinarum destitutos, ad verba facienda rudes, ideoque ad suffragia ferenda minus idoneos putant. At a) qui ruditi non fati et apti sunt merito vel nos excludendos esse putamus (§. XXXIII.) b) Antiquis tamen temporibus non adeo stupidi fuerunt ac sentiunt aduersarii, nec hodie apud nostrates sunt. Si plurimos tales deprehendunt aduersarii in ecclesia romana, quod largimur, clericorum ipsorum culpa est, qui omnia iis subsidia, in primis vero sacros subripiunt pandectas. Temporibus saltem iis, vbi habita sunt concilia vere oecumenica longe cordatiores fuere plerique laici, ac clerici Pontificiorum, qui ante reformationis tempora adeo stupidi fuerunt, vt dicere nos pudeat. Quartum obiciunt sanctitati conciliorum repugnare hominibus infimae sortis permitti, ea interpellare. Haec autem non toleranda est nostrae opinionis detorsio, quam in figendo litis puncto iam remouimus, et cui ex praecedentibus satis responderi potest.

§. XXXV.

Tertium de norma modoque definiendi dogmata in conciliis oecumenicis dimicandum est. Non autem quaeritur, vtrum externus pandectarum sacrorum vsus penitus necessarius sit, et annon sufficiat, omnia dogmata constituta correspondere sacris litteris, quorum hoc concedimus, illud autem non propugnamus. Nec detrahimus conciliis libertatem sermones *ἀγαθός*, ad exprimenda quaedam mysteria aut alias res difficiles, constituendi. Contra aduersarii dant, non licere conciliis theses defendere et confirmare sacrae scripturae e regione contrarias, ita vt etiam sic fundamenti loci poni possit, ne sanctiones

eidem penitus repugnent. Vere autem dispungendum est, an Conciliis oecumenicis dogmata christianae religionis absolute definiendo noua constituere, aeque pie seruanda ac reliqua liceat, an omnia ad fidei fundamentum referenda necessario ex sacra scriptura deriuanda sint, vt exacte eidem conueniant. Hoc nos, illud aduersarii, qui rursus Pontificii sunt, obtinent. Vid. BELLARMINUM de Concil. c. XVIII. l. III. de Verbo Dei c. IV. Error hic ex principio falso assumto ducit originem, scilicet, quod imperfecta sit sacra scriptura et per ecclesiam supplenda. Concesso autem illo, concedendi essent multi alii, iique grauissimi, qui ab aduersariis in quibusdam conciliis falso dictis oecumenicis primo sunt stabiliti.

Tamesti maximi haec lis est momenti, ad nos tamen nunc ea tantum ex parte pertinet, qua in concilia influit vniuersalia. Argumenta iccirco aduersariorum, quibus aliunde imperfectas sacras litteras proclamare conantur nunc non examinabimus, ea tantum paucis pessumdaturi, quae ex ipsa conciliorum oecumenicorum indole deducuntur.

§. XXXXVI.

Ad corroborandam suam opinionem D ita ratiocinantur aduersarii. *Si multae christianae religionis veritates ex sacra scriptura probari nequeunt, sed tamen ex conciliorum vniuersalium decretis, sequitur illam horum normam esse non posse, sed in his absolute definiendum. Verum est prius, ergo et posterius.* Quanta vero huius argumenti est petitio principii? Id est, quod confutamus, dogmata in conciliis quibusdam (ab aduersariis oecumenicis dictis) non esse christiana, quia ex sacra scriptura non deriuari possunt. Licebit eodem iure haereticae cuidam factioni libros haereticos turpissimis erroribus plenos, eosque a sacris litteris iudicandos non esse contendere, quoniam sine illis dogmata sua falsissima non demonstrare possunt. Concilia illa, quae oecumenicis falso adduntur sine scriptura iudicantur, ideoque merito reiciuntur. Ex prioribus autem, vere oecumenicis, dogma fundamentale *ἡ γὰρ φύσις* nullo modo potest deduci. II) Vrgent, ipsa sacra folia docere, ad concilia confugienda esse in rebus dubiis et controuersis, tam suo exemplo Act. XV. quam locis aliis Matth. XVIII, 17. Deut. XVII, 9. Iqq. cet. Nos vero totum concedimus, salua nostra sententia, argumentum. Plane enim hinc non sequitur, quod augere dogmata sacrae scripturae possint vel debeant, quod saepius acerrime
prohi-

prohibetur. Ad ecclesiam et ad pastores eius l. cit. amandamur proprie, quo vere referenda sunt concilia. Non autem id fit, ac si imperfecta esset sacra scriptura sed ut pro illorum iudicio collato certius sensus sacrae scripturae, indagari, & de veritatibus diuinis possit iudicari. III) Concilium apostolorum, cuius exemplo recte utuntur reliqua omnia, absolute definiuit veritates sine ulla disputatione, aut collatione decretorum cum litteris sacris. Resp. a) Quae si vera essent, quum tamen, quod sole meridiano clarius est, sint falsissima, nihil nobis officerent. Toro caelo a nostris clericis differunt viri *θεοτροφοι*, qui absolute definire potuissent sine erroris periculo. Ergo quoad haec concilium hierosolymitanum nobis exemplo non debet esse. b) Citra ullam veritatis speciem haec asseruntur. Non libertate vsi sunt Apostoli qua potuissent, ob infirmos, ne eorum conturbentur animi. Nonne aperte memoriae prodit Lucas. Act. XV. magnam esse ortam *συζητησιμ*, quae certe cum absoluta definitione neutiquam potest consistere. Saepius etiam prouocasse congregatos ad sacram scripturam indubie testantur v. 15. 19. 22. 28. (conf. §. XVIII.). IIII) *Praxin conciliorum suae fauere putant sententiae, quippe in quibus patrum potius et praecedentium conciliorum decreta consuluerunt episcopi, quam sacram scripturam.* Resp. a) Plura adhuc concedimus si de falsis conciliis oecumenicis loquuntur, haec nempe, ut saepius diximus, nullo modo aestimarunt pandectas sacros, falsa dogmata confirmarunt, et absolute definiuerunt. Sed eam ipsam ob causam ca detestamur. b) Distinguendum probe est inter vsum sacrae scripturae externum et internum. (§. XVII.) De illo in veris conciliis oecumenicis non semper constat, licet admodum sit veri simile, nec eum neglectum esse, quippe qui saepe frequens erat apud antiquos, vel in conuentibus minoribus vbi disputatum est de veritatibus diuinis. De hoc vero satis constat, quod probauimus. (§. XVIII. §. XXXI–XXXV.) c) Si concilia, quod obtinent aduersarii, praecedentia allegarunt concilia, aut patres, eo fine id factum est, quia eos cum sacra scriptura conuenientia docuisse dogmata sunt arbitrati, quod pro nobis non contra nos pugnat.

§. XXXXVII.

Praecipuas antitheses ad indolem conciliorum oecumenicorum spectantes haecenus posuimus, progressuri nunc ad vindicandam

dam nostram de auctoritate sententiam, quae primo contra eos erit tuenda, qui omnem auctoritatem conciliorum abrogant. Verum non disputamus, utrum quaedam concilia dogmata vera nonnulla sanxerint, quod aduersarii concedunt. Nec iidem eorum decreta accipere recusant, quoad paginis sacris sunt consentanea, quod subdole vanaeque sunt latebrae. E contrario nec nos auctoritatem concilii oecumenicis adscribimus erroribus plane immunem. Nec negamus plures esse canones eorum, qui omnino non arte, potissimum autem non amplius hodie obstringunt, uti de ritibus diuersis et instrumentis sacris. Vere autem aduersarii contra nos defendunt, auctoritatem pro ut a nobis docetur, nulli concilio esse tribuendam, (§. XXIII. sq.) ideoque speciatim nulli synodo vniuersalem competere, ex quo sequitur, etiam nullam ex definitione nostra (§. III.) vere appellandam esse oecumenicam. Quod nos negamus. Aduersarii sicut genere maxime sunt diuersi, sic etiam ex diuersis rationibus huic opinioni fauent, immo etiam gradu differunt, dum quidam longe mitius sentire soleant. Quidam ideo concilia vniuersalia reiiciunt, quoniam ab iis errores, quos fouent, iam olim damnati sunt, alii autem eam ob causam, quia iis displicet, cuique non libertatem dari credendi amplissimam, quo vniuersam seruari tamen putant christianis omnibus commendatam. Et haec etiam ratio est, quare haec quaestio perferuatione fusiore digna viderur, scilicet, quoniam inde pendet necessitas et libertas ecclesiae orthodoxae, ab heterodoxis normis quibusdam ac symbolis se distinguendi.

§. XXXXVIII.

Qui cum nostratibus hac de re dimicant, potissimum ad recentiora pertinent tempora. Vel *Ariani* iam oecumenica nostrorum reiecerunt concilia, ut et eorum posteriora *Nestoriani* et *Eutychemi*. Hi tamen huic proprie non pertinent, quum ipsi concilia celebrarint, iisque auctoritatem etiam tribuerint, vera autem modo ob dogmatum reiecerint dissensum. Inter veros autem nostros aduersarios eminent primo *Sociniani*, qui conciliorum decretis nullam aliam tribuendam esse iudicant auctoritatem, ac cuiquam alii homini de scriptura iudicanti. Vide *Socini Respons. Andr. Volan. p. 222. Ostrod. p. I. cer.* Idem etiam obtinent *Remonstrantes*, qui tamen maximam saltem partem longe mitius sentiunt, licet saepius iniuste soli et quasi

κατ' ἔξοχὴν a quibusdam scriptoribus huius erroris inculsentur. Negant enim dumtaxat hypothetice eorum vtilitatem, satiusque esse existimant, nullum conuocari concilium, quia recte et pie numquam sint celebrata. Conf. eorum *Apologia* c. XXV. p. 283. *Limborch. Instit. reg. Christ.* p. 878. sq. ANABAPTISTAE ET QUACKERI etiam insensissimos se hostes conciliorum praebent, vti etiam plurimi huius farinae FANATICI, in quibus prae aliis WEIGELIUS famosissimus elucet. Vide part. III. *Postill.* p. 9. BROWNISTAE, ex quibus originem trahunt sic dicti INDEPENDENTES in Anglia potissimum vigentes etiam vim obligatricem negant conciliorum oecumenicorum: neque minus plurimi ex nostra ecclesia, qui SYNCRETISTAE vocati sunt, huic sententiae fauent. Singuli etiam plurimi ex diuersis coetibus huic opinioni sunt adstipulati. Sic HORRESIUS in *historia ecclesiastica* concilia vere oecumenica falso in multis accusare audet, dignus, quem acriter castiger, non cui album adiciat calculum v. THOMASIVS in *bibliotheca sua* part. III. n. 2. Magna pariter vehementia eadem cauillatur haeticorum defensor oecumenicus GOTTFR. ARNOLDVS in *der Ketzerhistorie* p. I. c. III. §. VII. Huc etiam referendus est EDELMANNVS, nec minus IOH. MICHAEL. de LOEN, qui concilia oecumenica inculcat, quod noua toti ecclesiae obrulerint dogmata, eaque censet plane reiicienda, quod sparsim fecit in operibus minoribus ecclesiasticis, in primis autem in diatriba de vnitione inter nostrates et Reformatos suscipienda.

§. XXXVIII.

Contra synodos sequentes emittuntur frameae, quas nunc retundere conabimur. Arguunt primo aduersarii: *Si conciliorum auctoritas tributa officit libertati filiorum Dei a Christo traditae et affluentiae Spirit. S., merito nulli adscribenda est vniuersalis. Verum est prius, ergo et posterius.* Maiorem concedimus propositionem, subtractionem autem negamus, si vniuersaliter eam cupiunt accipi. Habita sunt quaedam concilia, de quibus vere asseri potest minor, sed ea nos derestimur, nec vquam iis vniuersalem tribuimus auctoritatem. Eae vero synodi, quas nos oecumenicas vocamus, nullo modo nocent huic libertati, dummodo cauent aduersarii, ne eam latius ac fas est, extendant. Quae enim sanxerunt dogmata, nulla alia sunt, quam quae etiam sacrae litterae credenda proponunt, qui consensus sectio- ne priori satis demonstratus est. Si ergo officerent libertati Christianorum

norum concilia oecumenica, idem etiam de sacra scriptura praedicandum esset.

II. Si scriptura per se satis est distincta, nec interpellatione eget, nec confirmatione, quum autem haec conciliorum sit finis, nullius aestimanda sunt. Negamus autem consequentiam, quae a distinctis oraculis sacrarum litterarum formatur. Tum demum valeret argumentatio, nisi deprauatio animi humani multifariam erraret in illis explicandis, quod pro dolor! luce clarius est. Ideo itaque dogmatum diuinorum necessaria est confirmatio. Ad interpellationem praetensam autem quod attinet, haec nullo modo in conciliis vere oecumenicis poterit ostendi. Quae enim pro norma adhibuerunt folia sacra, quomodo potuerunt interpellare? Scrutari autem scripta *Seuueva* ipse Christus praecepit, et defendere sanam doctrinam, partim suo exemplo Matth. VII. 21-27. partim vero Sp. S. per *Pavillum*. Hebr. II. 1. 2 Tim. VI. 20. III. 16. 2 Tim. I. 13. cet. Quid quod ipsi aduersarii (argumentum *Ostorodi* est) suos errores contra nos defendunt, ideoque idem faciunt ac nostri olim in conciliis; quod tamen reprehendunt.

III. Ex silentio sacrarum paginarum infirmare utilitatem conantur aduersarii. Consequentiam vero iterum vacillare in aprico est, quippe quae innumeris potest infringi instantiis. E. gr. nullibi deserte in sacra scriptura praecipitur veritates diuinas ordine systematico proponere, ergo nulla theologiae didacticae est utilitas. Diuino non opus est mandato peculiari ad omnes res, quae circumstant, spectante, in eiusmodi constitutionibus, quae ad ecclesiasticum dumtaxat spectant ordinem. Sufficit, adesse diuinum mandatum, quo tenemur contra hostes veritatis ipsam defendere, nosque ab illis seiungere, vbi humano relinquitorum arbitrio, eligere facillimam methodum. Adde quod diximus (§. III.).

III. Argumentantur: *Quaecunque institutio ad dogmata credenda coegit homines, improbanda est, atque indigna auctoritate.* Subsumunt de conciliis oecumenicis, eorumque *vanitatem* inde concludunt. At minorem nullo modo comprobare poterunt aduersarii. Nemo ad subscribendum in veris C. O. coactus est, quod fatissimum probat historia. Nec absolute aliquid definitum est, ita, vt heterodoxa opinio non sit ventilata, sed statim remota. Nihil reperimus, quod coactionem ad credendum praeseferat, quum nihil aliud exfecuta

cuta

cuta sint concilia oecumenica, quam quod praecipitur. Tit. I, 9. 1 Pet. V, 2. Marth. XXVIII, 19. cet. Sed si forsan etiam in eo ex praecipiantia aliquid humani passu fuerint quidam in his synodis, de quo tamen disertum porrigi exemplum nullo modo potest, ob errorem eiusmodi tota utilitas infringi nequit, ad quam destruendam plura pertinent.

§. L.

V. Remonstrantes potissimum hoc vrgent argumentum: *Si docet experientia, plus mali, quam boni per concilia in ecclesiam redundasse, ob auctoritatem iis tributam, merito huic valedicendum erit. Verum est prius, ergo et posterius.* Licet adhuc in ipsa maioris consequentia recte quaedam moneri debeant possintque, eam tamen nunc admittamus, respondentes a) probe distinguendo inter mala necessaria et accidentalia, quod hoc loco neglexerunt aduersarii. Si enim haec propria forent semper conciliis, ex eorum indole vt possent derivari, necessarium esset, quod nullo modo fieri potest. Quae vero damna fortuita infuerunt synodis vniuersalibus, etiamsi plura fuissent, ac utilitates, nihil faciunt ad reiiciendam eorum auctoritatem. Quenam foret argumentatio, si concluderes: si philosophia plus boni ac mali in singulis casibus effecit theologiae, vsus illius penitus abrogandus erit? Verum testatur prius esse Origenis exemplum, ergo posterius etiam veritati consentaneum est. b) Negamus tamen, quamlibet intelligantur mala fortuita, minorem. Multae fuerunt utilitates in synodis oecumenicis, quas ideo non recte perspicimus, quia, quid, nisi celebratae essent, consecutum esset, nos fugit. In aprico sunt tamen plurimae, vt confirmatio infirmorum et vacillantium, remorae haereticis positae, normae credendorum ac symbola in iis exarata. Mala etiam accidentalia nullo modo comparanda sunt cum periculo, quod seiunctis illis imminebat ecclesiae.

VI. *Per vniuersalia concilia haereticis numquam fere est conuersus, ideoque vera eorum utilitas nulla est,* ad praecedens argumentum corroborandum pertinet. Respondemus 1) per instantiam: Metaphysicis argumentis de existentia Dei numquam conuincitur Atheus morosus, quod docent Philosophi; ergo iis valedicendum erit. 2) Quum omnis in fide error voluntatem supponat (aliquo modo) deprauatam, patet ratio cur tam difficile sit conuerti haereticum. Qui etiam in aliis errat, scientius, raro melius edocetur. Vere tamen qui-

dam sunt conuersi per concilia oecumenica, saltem remotiori modo, quod historia docet, quamuis id ad vindicandam auctoritatem haud requiratur. 3) Vt conuertantur haeretici finis quidem esse potest conciliorum, minime tamen vnicus, nec vlllo modo proprius, ita vt hinc ne quidem a congregantibus sit expectatus. Verum et primarium exposuimus (§. XVIII.).

VII. Arguunt: *Si pronocatio factionum quarundam christianaee religionis ad concilia vniuersalia sic dicta, vniioni officit in sacris litteris nobis inculcatae, merito infringenda est praetensu auctoritatis. Verum est illud, ergo et hoc.* At negamus minorem. Vnio, prout eam commendant sacri pandectae, non autem, qualem falso sibi fingunt aduersarii, nullo modo turbatur per hanc auctoritatem. Vniioni enim studendum est, sed simul veritati, ne haec ita capiat detrimentum. Si enim omnes in tellure vitam degentes homines vniiri in credendo cupiant, abrogent modo sacras litteras et omnem fidem tollant. Verum enim vero eorum, qui dogmatum exstant auctores erroneorum, nobis interdicatur communicatio. Ioh. XV, 6. Tit. III, 10. 2 Ioh. X. cet.

Speciatim ad aduersariorum argumenta possunt referri, quae hōris symbolice solent obicere, ob auctoritatem quam nos conciliis oecumenicis *symbolicam* asseribimus. Haec fere adductis admodum sunt affinia, aut vel haec eadem complectuntur. Interim prolixè et doctissime ea refutata offendet L. B. in *VINDICTIS LIBRORUM SYMBOLICORUM* ab auctore doctissimo A. VV. SCHVLLER. ZE sub moderamine S. V. PRAESIDIS defensis.

§. LI.

Opinioni hactenus confutatae e regione oppositam nunc aggrediamur, qua conciliis oecumenicis *auctoritas* tribuitur *nullis erroribus obnoxia*. Ad punctum controuersum distinctius perspicendum, notamus non dispungi, a) an omnino habeant auctoritatem, quam nos minime negamus, licet aduersarii fingant contrarium (§. XXVIII. Sch.) b) Vtrum concilia vere oecumenica in dogmate fundamentali actu non errarint, quod etiam concedimus (§. XXVIII. XXIII.). c) An etiam concilia particularia sint infallibilia, quod quidam affirmant aduersarii, plurimi autem negant, nostrum autem nunc non est disquirere. d) An concilia vniuersalia ante Pontificis Romani confirmationem potuerint errare, quod fatentur aduersarii, non tamen omnes. BELLARM.

I. C.

l. c. de concil. l. II. c. II. Vere autem quaeritur, vtrum synodis oecumenicis tribuenda sit dumtaxat respectiua ad sacras litteras auctoritas, an omnino nec in fide, nec in aliis rebus errare potuerint ob Pontificis Romani confirmationem. Hoc eius aeternae, illud defendunt nostrates. Videatur BELLARMINVS l. c. MELCHIOR CANVS lib. V. c. V. EDM. RICHERIVS l. c. p. III. p. 384. 387. Vbi adhuc notandum, ecclesiam gallicanam conciliis vniuersalibus infallibilitatem, internam tribuere, confirmationem autem Pontificis nihili facere. Hunc integrum errorem ideo non parui aestimandum esse, quia officit sacrarum litterarum auctoritati, Romanum pontificem pro ecclesiae summo iudice venditat, libertatique ipsius ecclesiae repugnat, in aprico est.

§. LII.

Antequam ad ipsam argumentorum solutionem progrediamur, duo praemonenda videntur esse. *Primum* est, quod maxime sit haec lis coniuncta cum ea, quae de norma agit (§. XXXV.), et quod saltem eadem tela aduersarii etiam contra hanc emittant, vt nimirum dogmata heterodoxa conciliorum duodecim ipsis oecumenicorum, sic generali eorum infallibilitate possint tueri. Haec argumenta non reiterabimus, ea nunc examinaturi, quae directe ad tuendam infallibilitatem spectant. *Alterum* generatim ad argumenta spectat aduersariorum. Quae enim mox recensebimus, si admitti possent, efficerent, per se infallibilia esse concilia oecumenica, quod ipsi aduersarii, exceptis Gallicanis, non admittunt. (§. praeced.) Hinc sequitur aut inutilem esse confirmationem Pontificis, si per se nulli obnoxia sunt errori, aut si etiam id pro aduersariorum confessione accipiamus, inauditum dogma demonstrauerint, errores a Pontifice confirmatos in veritatem quasi transmutari.

§. LIII.

Argumentantur autem aduersarii I. *Ecclesia vniuersalis errare non potest, quam quum repraesentent vniuersalia concilia, vt infallibilia sint, necesse est.* At a) syllogismus quatuor admittit terminos, nec a repraesentare ad esse vilo modo valet consequentia. Arguamus enim: Legarus repraesentat principem, ergo omnes huius quoque virtutes ipsi sunt tribuendae. b) Ecclesia vere vniuersalis eaque inuisibilis ea ratione non in fide errat, quia semper credit et docet sacris litteris conuenientia. Probandum erit itaque prius, romanam ecclesiam vere

uniuersalem esse, omniaque membra conciliorum vere ad illam pertinuisse, et tamen, si vniquam hoc fieri possit, nihil aliud sequeretur, quam concilia vere oecumenica actu non errasse, quod restrictum concedimus (§. XXVIII.). II. *Si infallibilis est Pontifex Romanus, qui confirmat concilia oecumenica, sequitur ea ipsa esse infallibilia. At verum est primum, ergo verum et extremum.* Hoc vero est falsum dogma falsissimo suffulcire. Infallibilitas Romani Pontificis futilibus admodum nititur fundamentis. (§. XXV.) Evidentissime id confutare possemus, nisi prohiberent et finis et cancelli commentationis. III. *Ad absurdum nostram sententiam deducere conantur, eo, quod si fallibilia essent vniuersalia concilia, nullum in ecclesia firmum maneret iudicium.* Respondemus autem a) *κατ' ὑπόθεσιν*: Pontificem Romanum per se firmum iudicium ferre nequire, sic ipsi concedere coguntur aduersarij, quod cupimus. b) Nos autem habemus verbum propheticum firmitus, ac vniquam sunt omnes constitutiones humanae, scilicet litteras sacras, quippe quae hominibus non occaecatis vituperanda cupidine, satis distincta de omnibus fidei articulis exhibent testimonia. Nec aliud potest debetque esse iudicium absolutum. Omnes enim veritates sanctissimae nostrae religionis vniue nituntur sacris litteris, ergo respectiue aut iis conuenienter dumtaxat iudicare licet, vt fecerunt concilia vere oecumenica. c) Nec in philosophia, nec in sanctiore de Christo doctrina, nec in vlla alia scientia iudicii humani auctoritatem agnoscimus, ad decidendas veritates. Non vt in aliorum verba iuremus, creati sumus. IIII. *Allegant patres, qui concilia oecumenica vltima refugia appellarunt; potius moriendum, quam ab eorum decretis recidendum esse; in iis acquiescendum, dixerunt, indeque concludunt pro infallibilibus ab iis quod sint habita.* Verum, licet Patres nullo modo pro comprobanda doctrina allegari possint, in hoc eorum accipiamus sententias, vbi nil falsi docuerunt. Plane autem nos haec non pungit obiectio, si quidem haec effata omnia, et alia plura minime infallibilitatem efficiant, sed dumtaxat designent auctoritatem respectiuam, prout etiam nos eam accipimus.

§. LIIII.

Porro ad suffulciendam suam sententiam abutuntur quibusdam oraculis diuinis. Primo nempe Act. XV, 28. vbi concludunt ab institutione spiritus sancti in concilio apostolico indubia ad infallibilitatem aliorum

aliorum, et in primis oecumenicorum. At a) quomodo efficient spiritum sanctum eodem modo adfuisse aliis synodis, quo adfuit viris *Deo uersis*? Nullo modo mediata eius praesentia ostendi poterit, quod etiam ex effectu patet. Non enim, qui in his suffragia dederunt adeo sapientes minime autem ipsi infallibiles fuerunt. b) Alias concedunt Pontificii ante Papae confirmationem errare posse concilia uniuersalia. Nonne itaque haec plus, ac debebat, probatura esset argumentatio? Deinde proferunt dictum: *Vbi duo vel tres in meo nomine conueniunt, ibi sum in medio eorum.* Matth. XVIII, 20. atque ex hac diuina praesentia deriuant infallibilitatem. Respondemus uero: a) Nihil sane hoc dictum efficit, quia plura demonstrat, ac ipsi concedent aduersarii. Sic enim quicumque, et vel trium hominum conuentus de rebus diuinis disputantium, nulli erit obnoxius errori. Et cui vsui runc erit Pontificis confirmatio? Nulli sane! Addamus, quod vel haec praesentia Christi unicuique regenerato promissa sit Esaiæ XLIII, 2. In aprico itaque est, quam frigida praesentia sit consequentia, a gubernatione diuina ad infallibilitatem. b) Magis hoc elucet ex resolutione huius conclusionis. Ab homine dependet nimirum, utrum ueros huius praesentiae uelit capere fructus, nec ne. Si eiusmodi iudolis esset qua uoluntas, qua intellectus humanus, ut rite gubernationis diuinae effectum promouere possit, speranda esset infallibilitas. Illud autem ob corruptam hominum conditionem, nemini fas est expectare. Ergo nec hoc. Tertio ex Hebr. XIII, 3. iure sibi colligere uidentur, *Deum nobis indices infallibiles commendasse, scilicet episcopos, ergo et hoc in primis ad concilia oecumenica referendum putant esse.* At nullo modo erui potest, eam ob causam erroribus uacuos esse episcopos, quia Deus audiri iubet eosdem. Alias enim et saecularia iudicia infallibilia forent, quippe ad quae etiam confugiendum est ex diuino mandato in causis gerendis. Rom. XIII, 1. Tit. III, 1. cet. Eam ob causam ad sacerdotes amandamur, quia eorum est, magis in ima totius christianae religionis penetrare, ideoque ab iis expectandum est certius de rebus diuinis iudicium, si ad sacra gerenda modo non sint inepti. Hinc nullo modo inde deriuari potest infallibilitas.

§. LV.

Iam demum de uero numero conciliorum uniuersalium dissentientes perscrutandae sunt opiniones. Non diu elaborandum erit in
limi-

limitanda hac lite. Facile enim apparet non agi, vtrumne, si latius fumeretur denominatio oecumenici, vt etiam alias solet (§. III. Schol.) aliis etiam posset tribui conciliis, sed potius inquirendum esse, quorumnam conciliorum indoles ita sit comparata, vt eorum auctoritas ad totam pertineat ecclesiam, vtrumne numerus senarius a nobis positus sit mutandus, quod vltimum proprie obtinent aduersarii. Quia confirmatio dogmatum diuersorum nititur conciliis diuersis, ideo digna est, quae accuratius disquiratur, controuersia.

§. LVI.

Ob diuersa christianorum genera haec lis multiplex est, quum eorum quilibet coetus de hoc numero fouere soleat sententiam dogmatibus suis maxime consentaneam. Recedunt autem a nostratium sententia 1) Pontificii, qui ad sex praedicta duodecim adhuc addunt, Nicaenum II. nimirum et Constantinopolitanum III, Lateranensem, quinque, Lugdunensia duo, Viennense, Florentinum, Tridentinum. 2) Gallicana autem ecclesia itidem plerumque oetodecim admittit, licet posterioribus fere omnibus non multum auctoritatis tribuat. Ad dit autem Basileense ac Constantiense, reiiciens Florentinum atque Tridentinum. 3) Numerat octo graeca ecclesia, ad nostra sex addens Constantinopolitanum III. et Florentinum. 4) Nestoriani duo, Euryebiani tria, Monotheletae quatuor priora tantum recipiunt. De singulis sigillatim dicemus.

§. LVII.

Quod itaque primo ad concilia duodecim attinet, quae oecumenicis addunt PONTIFICII, multum eorum interest, πῶς καὶ λέξ̄ ea defendere, vt fucum scilicet aliquo modo erroribus suis grauissimis possint inducere. (§. XXXVI. Obiect. I.) Quum autem supra probauerimus, primum esse concilii oecumenici criterium, vt exacte sacris litteris correspondeat, hunc in modum optime refelli poterunt, adiunctis reliquis characteribus. (§. XXI.) Quum vero finis noster nos breuissimos cogat esse, ad vanitatem dogmatum quod attinet, ad maiora nostratium systemata B. L. amandamus, quum nos modo pauca de iis afferre possimus. Generatim autem adhuc de maxima parte notamus, quod ea Papa indixerit et confirmauerit, non autem magistratus politicus, scilicet legitimus confirmator; quod tamen prius criterium et demonstrauimus et vindicauimus. (§. V. sq. §. XXXX. sqq.)

§. LVIII.

§. LVII.

Septimum itaque ac octauum concilium Pontificiis oecumenicum est NICAENVM II atque CONSTANTINOPOLITANVM IIII. Veris autem vtrumque caret criteriis. Quamlibet enim indixisset imperator, omnem tamen sibi Pontifex arrogauit potestatem, ita vt praesertim ad hoc eos ne quidem admittere passus sit, qui in eius verba iurare noluerunt. Nec sententiae liberae fuere, nec data suffragia, si quidem absolute mandando omnia effecit romanus episcopus. Dogma in vtroque confirmatum sacrae scripturae penitus contrariatur, scilicet *ἐκ τῶν λατρευμάτων*, siquidem illa omnes preces ad Deum non missas auerfatur. Rom. X, 14. Matth. IV, 10. Auxerunt insuper dissidia haec concilia, leuiter errantes in errore confirmarunt, vnde nunc euasit maximus. Merito ergo haec duo concilia, vt vere oecumenica, non veneramus.

Multum in eo laborant etiam Pontificii, vt efficiant synodum *Sardicensem* a. 347. habitam, videlicet appendicem ad oecumenicam primam referendam esse, id eo praesertim, quod in vtroque confutata sit Ariana haeresis. Vide de hoc RICHER I. c. P. I. p. 94. quippe qui huius sententiae in aprico ponit vanitatem.

§. LVIII.

Excipiunt haec LATERANENSIA *quatuor* concilia ab aduersariis huc relata, quorum *primum* a. r. s. MCXVIII ad *concordiam* inter pontificem et imperatorem restituendam habitum est. Quae, quum res sit ad salutem minime faciens, nec quicquam digni, vt taceam, orthodoxi sit constitutum, nec concilium villo modo confirmatum sed dimissum post duodecim dies, nullo modo vniuersalis dignum est denominatione. *Alterum* contra *Antipontifices* ab Innocentio II Pontifice a. o. r. MCXXXVIII conuocatum est, ob confirmationem capitis ecclesiae visibilis heterodoxum, ob schisma papale maxime scandalosum, ideoque nullo modo oecumenicum. *Tertium* a. C. MCLXXVIII a solo Pontifice Alexandro III indictum, nihil digni constituit, quam *modum eligendorum pontificum, ritusque ecclesiasticos plures*, ac quaedam dogmata contra *Waldenses*, quae non ad veram ecclesiam sed ad coetum solummodo Antichristianum pertinent. *Quartum* a. C. MCCXV a solo iterum Pontifice Innocentio conuocatum est, et abominandum de *transubstantiatione* dogma primum stabiluit, cuius falsitatem qua sa-

na ratio, qua scripturae sacrae perhibent. Merito ergo, vt ex dictis elucet, haec quatuor concilia reuicimus.

§. LX.

Sequuntur duo LVGDVNENSIA, quorum vnum a. C. MCCXXXV est concelebratum, in quo conuocator *Innocentius IIII* damnauit *Friedericum II*, quoniam ipsi se nolebat subiicere: idque causa fuit grauissima. Haec autem nec erat de fide, nec iuste decidebatur, ideoque nullo modo oecumenica digna est auctoritate sanctio. Alterum praecipue ad *reduniendam ecclesiam* cum graeca romanam anno Chr. MCCCLXXXIII. conuocatum est. Res sane concilio digna vniuersali! Attamen, quamuis imperator *Michael* ipse interfuisset concilio, sequenti vnioni restituendae studere velle vouisset, nihil posthac inde proficui cepit, quum scilicet Romani, falsis dogmatibus praconcepti et occaecati nollent vilo modo cedere. Sic nec veritates controuersae sunt examinatae, nec effectus fuit ecclesiae salutaris, nec ideo pro oecumenico venerandum est concilium.

§. LXI.

VIENNENSE concilium a. C. MCCXXI. habitum pariter huc referunt Pontificii, contra *Philippum* Galliae Regem, qui *Clementem V.* e sede sua expulerat. Deinde quoque consilia de recuperanda terra sancta iniierunt. *Dulcinistae, Beguini, Beguardi*, quorum illi libidini inhaerebant sub specie charitatis, isti hique *dvartav dvapavvntias* in hac vita obtinebant, damnati sunt absolute definiendo, non vero ex sacra scriptura. Primariae autem causae minime ad verum Dei cultum pertinent; decisiones etiam pessimum animum Pontificis R. produnt. Nihil itaque, quod totam obstringat ecclesiam, in hoc inest concilio. Hanc excipit synodum, alia a. R. S. MCCCLXXXVIII. *Ferrariae* inchoata, FLORENTIAE celebrata. Ad hanc *unionis* tentandae causa venerunt etiam Graeci, tunc declarantes, se tantum concilia septem pro oecumenicis agnoscere. Opera de reconcilianda vtraque ecclesia fuit frustranea. De cetero dogmata plurima in sacris scripturis non fundata stabiliata sunt, aut saltem confirmata, scilicet *Pontificis primatus, Purgatorium, necessitas panis fermentati in sacris epulis*. Pari modo canon de *apocryphis et septem sacramentis* est sancitus. Non itaque opus est inquirere cetera criteria, quum grauissimo destituatur hoc concilium. Idem de *Lateranensi V.* ab
a. C.

a. C. MDXII vsque ad MDXVII protracto dicendum erit. Nolente papa Julio II ad reformandos ritus congregare concilium, freti auctoritate caesarea conuenerunt *Pisae* purpurati. Accusarunt Romanum Pontificem, et Mediolani eum penitus suspendendum putarunt. Coactus tandem ille Romae congregauit synodum, irrita declarauit *Pisanae* synodi decreta, et noua quaedam, licet nullius momenti fuerint, de *moribus emendandis* tulit. Hoc autem concilium neque indictum est a Caesare, neque doctrinam fundamentalem confirmauit, nec fere ritus viles; nec ex sacra scriptura, sed ex coniectura et decreto Pontificali omnia gesta sunt. Minime igitur hoc veneramus concilium.

§. LXII.

Nunc tandem ad vltimum Pontificiorum concilium oecumenicum pedem mouemus, utpote TRIDENTINVM a. C. MDXXXV inceptum, et XVIII annos protractum. Qui eius auctoritatem fufius confutarunt multi in ecclesia nostra fuere e. gr. HÜLSEMANNVS *manuall.* Disp. XVIII. I. A. SCHERZER *Systemate theol.* LXXV. pag. 677. sqq. CHEMNITIVS in *examine concil. Tridentini.* Die *statthche Ausführung* Principum augustanae confessioni succenturiantium, et plerique scriptores Antipontificii. Nobis pro instituti ratione pauca sufficiat monuisse. Primo solus hoc concilium indixit Pontifex Romanus, qui tunc temporis insuper accusatus erat, nulloque modo suam causam poterat decidere. Absolute idem definiit omnia, aut si vota collegit, ea tamen flocci penitus habuit, quae contra eum sunt testata. Pro norma minime sacra scriptura est agnita, cui maxima pars sancitorum canonum e regione contrariatur, quod ex solis verbis Petri allegatis docuit IOH. FRIEDR. MAYER in *Petro Antipapista.* Ex integris prouinciis ne quidem adfuerunt episcopi. E tota Germania, in qua tamen synodus celebrata est, adfuerunt duo, ex Anglia, Vngaria, Polonia similiter dumtaxat vnus vel duo. Ex protestantibus pauci et sero, nec eorum audita sunt suffragia. Haec omnia, licet paucissima adduxerimus satis restantur, quam vana sit oecumenici denominatio huic concilio tributa.

Pontificii nobis ipsis id oneri ducere conantur, quod nostrates non interfuerint concilio, quam iis sub saluo conductu tamen illud sit indicium. At hoc ridiculum est. Vestigia nostros terrebant. Qui haereticis fidem seruandam

esse negat, quis illius verbis eam adhibebit, si ab illo pro vere tali habetur? Re vera tamen nostratum quidam affere solent, e. gr. Württembergenses cet. aut incausum. Euentus satis docuit, nihil aliud voluisse Pontificem, quam absolute definiendo obscurare lucem euangelii, nostrosque sibi redunire.

§. LXIII.

Ab hac sententia haecenus examinata recedit GALLICANA ecclesia, ut iam diximus. Reiecit nempe C. FLORENTINVM ac TRIDENTINVM, ita tamen, ut modo flocci declaret constitutiones eorum in iure ecclesiastico, quum in dogmatibus libenter eandem inflet tibiam. Lites inter Pontificem et Gallorum regem sat notae de *inuestitura episcoporum*, aliaeque huic coniunctae huius dissensus causa sunt, in viroque illo concilio in Pontificis Romani gratiam decisae. Hinc etiam Gallici eorum loco, videlicet oecumenica substituunt CONSTANTIENSE ac BASILEENSE, quae vero pari modo inuisissima reliquis sunt pontificiis. Illud enim a Sigismundo a. C. MCCCXV convocatum *schisma papale* abominandum sustulit, tresque simul deposuit pontifices. Pontificem concilio oecumenico subiectum esse, et canonibus constituit, et, ut modo docuimus, reapse comprobavit, quo illi tamen nihil intolerabilius. (§. XXXXII. Schol. I.) Praesides etiam ecclesiasticos sibi singulae elegerunt nationes, indulgente Caesare, quod iterum stomachum Pontifici mouit. Simili modo *Basileense* anno Chr. MCCCXXXI celebratum, haec dogmata confirmavit, et damnauit, qui alia essent docturi. *Eugenium* deposuit, *Felicique V* papatum contulit. In aprico est, si noris ecclesiae gallicanae indolem, quantum pro ea faciant haec duo concilia, quapropter etiam a reliquis Pontificiis, sub praetextu, quod Papa ea non indixerit, pro oecumenicis non agnoscuntur, licet dogmatibus contra *Hussitas* constitutis scilicet in primis *κατὰ κληρικήν* facile calculum adiciant.

§. LXIII.

Quamlibet autem haec duo concilia congregavit magistratus politicus, non tamen pro oecumenicis veneranda sunt. Ad viuum enim si resecamus rationem, quare sint instituta, et cetera indagamus criteria, quantum ab hac absint auctoritate, clarescit. Pontificatus Romani dogma est *ἀντιγράφων*, abominandum potius, quam ad salutem

lutem christianaē religionis referendum. Et licet vtrumque concilium aliquo modo Pontificis refrenare potestatem sit conatum, tamen ipsi reliquit amplissimam. Quod vero ad alteram partem attinet, damnati sunt veritatis testes IOH. WICLEF. IOH. HVSSIVS, et *ὁμοδοξοι* Hieron. Pragensis, et ex omnibus facile apparet, contra scripturas sacras esse disputatum. Perfidum etiam fuit *Constantiense*, haereticis fidem seruandam esse negans, qua in re ne ethnicus quidem probus eius constituta accipiet, vt taceam vera christiana ecclesia.

§. LXV.

Venimus nunc ad ecclesiam GRAECAM, de qua pauca sufficere poterunt. Sex priora concilia nobiscum pro oecumenicis venerantur, iisque addit duo, CONSTANTINOPOLITANVM IIII, et FLORENTINVM. De illo notandum est, quod hoc nomine synodum quamdam admodum infrequentem *Nicaenae II.* oppositam indigitarint, eamque pro oecumenica sint venerati. Hanc vero denominationem ipsi posthac dimiserunt, et nunc pro tali habent eam, quae a. C. DCCLXVI Constantinopoli habita est, quam etiam sic appellant Pontificii. Florentino concilio multi ex graeca interfuere ecclesia, ideoque illud oecumenicum vocarunt, licet sanctiones eius atque dogmata minime obseruent, quum tentata vnio nullo modo sit perfecta. Acceperunt potius eo fine hoc concilium, vt ex prouinciis occidentalibus quoddam contra Sarracenos nanciscerentur subsidium. Cur autem his duobus conciliis auctoritatem denegemus, supra (§. LVIII. LXI.) iam diximus.

§. LXVI.

De NESTORIANORVM, EUTYCHIANORVM ac MONOTHELETARVM coetibus pauca dicenda restant. *Isti*, quorum patriarcha hodie adhuc sedet in vrbe *Mosul* (sive *Monssul*) ad Tigrim in Mesopotamia, duo tantum priora recipiunt concilia oecumenica, quum in tertio iam damnati sint. *Isti* vero, qui hodie *Iacobitae* vocantur, quorumque Patriarcha *Caracemid* (olim *Amidae*) residet, tria assument priora, reliqua eandem ob causam reprobantes. Vtrique tamen, qui penitus etiam omnia Pontificiorum dogmata falsa improbant, hodie longe mirius sentiunt, vt iam illa de conciliis controuersa vna euaserit grauisima. Interim *Ephesinum II.* concilium ab Eutychianis, ad quod cogendum per adultores mouerunt Theodosium II, olim oecumenicum

quar-

46 *Dissert. de indole, auctoritate numeroque conciliorum etc.*

quartum vocatum est, quod tamen nullo modo confirmatum, sed ante decisionem dirutum. Ad *Monothelitas* quod attinet, quippe qui in oriente vel hodie passim reperiuntur, hi *quatuor* priora etiam admittunt, quum scilicet quintum et sextum potissimum sit contra eos testatum. De his contendere cum his aduersariis non potest, nisi examinando eorum errores, (in conciliis oecumenicis, quae reiciunt, confutatos) ex sacris scripturis, quod merito relinquendum erit Theologis didacticis. Concilia interim, quae hi reprobant christiani, vere oecumenica esse, supra ostensum est. (§. XXXI. sqq.)

§. LXVII.

Fuere haec, quae de synodorum oecumenicorum indole, auctoritate et numero ex consilio V. S. V. PRAESIDIS, Patroni ac praeceptoris supra omnes laudes positi, a nobis autem pietate immortalis suspicendi, differenda esse putauimus. Lata sane atque ampla nobis dicendi patuit area, sed quos potuimus, arctissimos nobis praescribere uoluimus cancellos, sapienti tamen satisfacisse credimus.

Iam vero DEO T. O. M. adiutori dignas in corde litamus gratias,

L. B. de meliori operam nostram commendamus,
imponentes huic dissertationi

F I N E M.

ERRORES TYPOTHETAE POTIORES.

P. 16. lin. 10. pro *ex lege ea.* Ibid. lin. 16. lege *DEYLINGIUS.*

P. 21. lin. vlt. lege *defensor erat.* P. 22. lin. 22. lege *peregisse.*

P. 26. lin. 2. lege *dogmate.* P. 28. lin. 32. lege *ecclesia.*

P. 40. lin. 32. lege *nostratum.*

AESTV-

AESTVMATISSIMO RESPONDENTI

SAL. PLVR. DIC.

P R A E S E S.

Quo pauciores rarioresque habeo tirociniorum publice ponendorum candidatos, qui argumenta historica vel ex indice meo doctrinarum opportune disputandarum desumpta, vel aliunde comperta industriae suae scribendisque specimenibus designant: eo gratius mihi acceptiusque fuit consilium, quod cepisti, periclitandi vires TVAS in argumento quarto appendicis, qua memoratum anrea indicem auxi, sine formidine laborum ad illius vel mediocrem et succinctam pertractationem exantlandorum. Quam ob rem neque factae a TE optioni refragari, neque in approbando vel conspectu rerum scribendarum, vel ipso met scripto difficilem censorem agere, neque praeter consilia coram communicata TVORVM quidquam retractare volui; multo minus autem nimia ope et opera mea efficere, vt laudabile dexteritatis documentum TVVM esse desineret, ab alienationis saltem accessionumque peregrinarum suspicionem faceret. Nam vt, quod res est, fatear et libere sententiam dicam, laudi potius quam vituperationi TIBI futuram, bene multa non solum aliter et narraturus et diiudicaturus et confirmaturus fuissim, verum etiam alia disputaturus si in eodem argumento elaborandum habuissim. Prius nemini obscurum erit, qui vel vnus breuiarii mei historiae *christianae germanice* scripti §§. 63, 182, 226, 259, 270, 305, 347 et 355 cum illis conferre voluerit, quae a TE et alios auctores secuto de singulis fere conciliis oecumenicis perhibentur, quinto in primis, condemnatisque ab eodem tribus capitulis; vel commentationem meam de libertatibus ecclesiae *gallicanae* perlustrare. Posterius vt appareat, breuem censum agam et doctrinarum non incommode in hoc argumento disceptando commemorandarum et vtilitatum, quibus accommodari potuisset. Pertinet eo et nexus ecclesiae visibilis cum re publica, cui semper paruit; et obligatio magistratus supremi sequendi in dirimendis litibus sacris conuictionem plurimum ecclesiae membrorum, de doctrina diuinitus reuelata, artemperandique leges et ordinationes ecclesiasticas vtilitati publicae tam ecclesiae quam ciuitatis; et necessitas confessionum publicarum, normarumque doctrinae ab vnico credendi principio pendentium; et origo iuris canonici vetustioris; et insigne illius discrimen a recentiore seu pontificio; et euersio erroris grauissimi de auctoritate ecclesiae absoluta si vel maxime conciliis oecumenicis vindicaretur, isque pontificis auctoritas submitteretur, ipsa euidentia dissensionum, quibus tam orientalis ecclesiae coetus diuersi atque

G

maior

maior illius pars orthodoxa dicta ab occidentali, quam huius insignis portio *gallicana* a reliqua multitudine dissident, in ipsomet constituendo illorum numero, nunquam finiendarum sine examine singulorum ad scripturam sacram instruendo; et *gallicanae* denique sententiae rationes de codice canonum ecclesiae vniuersalis, ligataeque per hos canones pontificis auctoritate. Verum ut haec postrema et his similia tractari non potuissent in disputatione a libro distincta, sine praeteritione aliarum rerum scitu magis, aequae saltem, necessariorum, quibus causae, quam agis, arcem affatim communiuisti; illa vero nihil a me immutata sunt, quod et opinabilia pleraque sunt, et doctrinam sanctiorem neutiquam tangunt, atque ut appareat, quam facilis sim in ferendo aliorum dissensu inprimis incogitato: ita neutrum *TIBI* fraudi erit vel apud lectores, quibus indubium reddet, soli *TIBI* deberi quidquid hic comparet doctrinarum neque vsu destitutarum neque cuius inspectarum, vel in conflictu solemnium, quem *TIBI*, ut par est, securum praestabo, si opus esse videbitur. Venio nunc ad alia de *TEMET* ipso scribenda, ut *TIBI* non magis quam aliis testatum faciam et quanti a me fias et cur *TIBI* velim magnopere. Tria potissimum sunt, quae me impulerunt ad *TE* non diligendum duntaxat sed amandum et in carissimis habendum. Primas in illis partes sibi vindicat paterna et auita familiaritas et singularis amicitia haereditario iure ad posteros transmittenda, vna cum gentis *TVAE* amplissimae recordatione, qua cum paucas norim nominum amicissimorum copia conferendas. Accessit ingenium, quod a natura *DEI* beneficio habes ad litteras eximium, *TVO* *VM* cura propriae industria insigniter cultum, atque domi et *Bergae* ita formatum et instructum, ut bonarum litterarum, lectionis, dexteritatis et apparatus ad doctrinam plus huc attuleris, quam alii ex academiis reportare satagunt. Cumulum tandem attulisti ad meum in te anorem hac ipsa disputatione *TVA*, qua opportunitate et effecisti ut intelligerem, non degenerare industriam *TVAM*, neque remittere de laudabili virium contentione, proficiendi ardore doctrinarumque profutarum studio, alterum nunc annum in disciplina nostra continuato, et bonam spem de re dudum conceptam singulariter confirmasti et auxisti. Multas animo complexus eruditionis sanctioris partes et adminicula praeter auditiones venerandarum collegarum *MICHAELIS*, *KNAPP* et *SEMLER* atque celeb. *LANGII*, *MEIERI* et *NICOLAI*, apud me nomen tuum professus es inter auditores scholarum *dogmaticarum*, *hermeneuticarum*, *antibeticarum*, *theologiae moralis*, et *symbolicarum*, meisque disputandi exercitiis domesticis interuisti. Neque alia specimina desiderari passus es, carminum pangendorum sermonumque pro nostris sacris habendorum. Plura non addam, quod nimium iam excreuit epistola, sed scribendi finem faciam, si tribus verbis breuiter *TE* pro consuetudine nostra oblectatus fuero, ut immortalis *DEO* haec dona sua in te cumulata vindices et conserues, statim academici quod reliquum est diligenter et aequabiliter decurras, atque ab ipsa operositate, quae praesentissimis ingenii infiditatur, immunis rem *TVAM* recte agas, cursumque studiorum emensus vtilitati publicae, bonis litteris, tuis mihi que viuas feliciter. Dedi *Halae ad Salam* in acad. *Frideric.* d. xx. Nou. c. l. s. 1799.

Signo.

Signore,

Ecco'l giorno nel quale mio stimatissimo amico racoglerà li frutti della sua erudizione. Io peccarei contro le obbligazioni della nostra tenera amicizia, s'io hoggi volessi tacer, di non dargli un testimonio del mio vero zelo, quale sempre hò tenuto fin dalla nostra conoscenza, per haver ella mostrato segni dignissimi d'un oggetto di rara virtù; Quali veramente si convengono, a chi professa, d'essercitar le sacre lettere, e per dar lume colla sua scienza à tutt' il mondo, e non potendomi esprimer colla penna m' esprimerò con tutto 'l fondo del mio cuore, a cui lo consacro e mi resto,

di V. S.

umilissimo servitore ed amico

F. G. A. DI SELLENTIN.

Berlino, li 11 Novembre 1753.

Monsieur,

Si je laifferois passer ce jour heureux et célèbre sous silence, ce seroit blesser les devoirs d'une vraie amitié. Je prens sincérement part à la gloire, que vous venés recevoir, en donnant une preuve publique de votre application infatigable à l'érude de la Theologie et particulièrement de l'histoire ecclesiastique. Veuillez le bon Dieu recompenser bientôt vos veilles, en vous faisant réussir dans tous vos desseins. Ces sont les voeux sincéres de celui, qui fera tousjours honneur d' être

Monsieur,

Votre treshumble serviteur et ami

FREDERIC GUILLAUME DE BARBY.

à Halle le 14me Nov. 1753.

Signore,

Hoggi s'apre il tempio dell' onore, ove il mio amico amatissimo sarà coronato co' i lauri della sua erudizione. Io tacerò la sua profondissima capacità, nella scienza delle sacre lettere, così nelle altre scienze. Io farei una cosa, la quale senza di me dijà longo tempo è conosciuta. Imperciocchè nessuna cosa me piu grata che 'l trionfar V. S. e goder de' frutti del suo diligentissimo studio, quale hà consumato per maggior vantaggio delle sue infinite lodi. Accetti in tanto, con tutta la sua benevolenza questa mia debile offerta, che mi sottoscrivo d'esser per sempre suo

Hala, li 15 Nov. 1753.

obedientissimo e fidelissimo amico,

J. E. F. KRÜGER, della Brizia fida.

Dear

Dear Friend,

Out of the near vnion, with which hahs allied us the common study as well, as the long and familiar conversation also in the *Cloister Bergen*, and out of the affection, I have for you, to partake with you at sweet and sweate, I am not only obliged, to comply with your favourable invitation, but to confesse also publickly the Friendschip, I bear to you. If I wish 't not, that you were praised from one more praiseworthy, than my self, I won'd praise you too. But, DEAR FRIEND, I know and esteeme your noble gust, of having a greater consideration for the mute tenderness of your Friends, than when it is laid forth by open praise. You Know, that you may find the first with me. In unquiet times, it was either lively or a little oppressed for your Sake: because I am not ignorent that our lives troubled with our present woes, like the stream, when foul with stains of rushing torrents, works it self clear and refines, se as it runs. No in your blessed and glorious Vndertaking I cannot but congratulate you. your true Happinels may rise like the East into your soul. I desire you, DEAR FRIEND, among the many Proofs of Your sincere Friendship, you 'll not refuse me the believing me allways

Dear Friend

At Hall in Saxony
Nov. the 16 thy 1753.

Your most humble Servant and Friend

JOHN ANDREW HVBNER, OPPON.

Freund,

Dem die unbelauschten Stunden
Von dem Geräusch der Welt befreyt,
Oft bey ein lehrend Lied verschwunden,
Das keines Kenners Ausspruch scheut.
Du folgst izt einem höhrem Triebe,
Mit dem Dich heilige Tugend zieht,
Du eilst mit ächter Weisheitsliebe.
Zum Sieg, vor dem der Irrthum
flieht.

Freund, den die Weisheit Sohn ge-
nemet,

Wie schön, wie edel wählst Du?
Dein Herz, das Tugend nie verkennet,
Sieht still dem Spott der Thoren zu.

Sey stolz. Des Heuchlers hämischer
Tadel

Bleibt uns ein tadelfreyer Ruhm,
Ein zärtlich Herz, der Menschheit Adel,
Der Tugend schonstes Heiligthum.

Entsage niemals dem Gefühle,
Das unsrer Menschheit würdig bleibt.
Freund, sey gelehrt, und folg dem

Ziele

Zu dem der Wahrheit Zug Dich treibt.
Sey stark den Irrthum zu bestreiten

Sey zärtlich durch ein fühlbar Lieb
Und so erreichst Du Ewigkeiten,
Nach die ein Thor vergebens sieht.

Joh. Christoph Adelong, aus Pommern.

✂ ✂

ULB Halle
002 612 259

3

H. vic. 2. Hume

1753

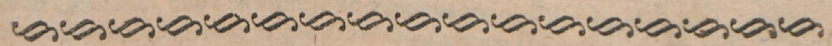
Be

DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
INDOLE, AVCTORITATE, NVMEROQVE
CONCILIORVM
OECVMENICORVM,

D. 12.

QVAM
PRAESIDE
VIRO SVMME VENERABILI, EXCELLENTISSIMO
AC DOCTISSIMO,
SIGISM. IACOBO BAVMGARTEN,
S. S. THEOL. DOCT. EIVSDEMQUE PROF. PVBL. ORDIN.
SEMINARII THEOL. DIRECTORE, MENSAR. REG. EPHORO
ET ACAD. SCIENT. REG. BEROLIN. SOCIO,
PATRONO SVO AC PRAECEPTORE
PIETATE MAXIMA AETATEM DEVENERANDO,
ERVYDITORVM SVBMITTIT EXAMINI
AVCTOR DEFENDENS
CHRISTIANVS GOTTLIEB LIEBERKVHN,
POTSDAMIENSIS, S. S. THEOL. CVLT.

DIE XXIII NOVEMBR. A. R. S. c10 Idcccliii.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
PRELO IO. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

